

VESELÝ VÝLET®

KRKONOŠE / 44

LÉTO 2015

Kam se vypravit? Třeba k prastarému skalnímu výchozu Polední kameny s mystickou přírodní sochou hledící k severu. K pětadvacátému výročí založení vřatislavské místní skupiny Krkonošského spolku pod ní kameníci v létě 1906 vysekali z žulových bloků vyhlídkovou lavici. Do kamenného opěradla vsadili přinesené pamětní desky se jmény zakladatelů profesora Dr. W. Körbera, školního rady Dr. P. Handlosse a důchodce H. Schulze. Kupodivu kamenná lavice i desky z červeného granitu vydržely téměř nepoškozené dodnes a umocňují jedinečnost místa u hřebenové hraniční cesty Česko - polského přátelství. Celé vydání sezónních novin věnujeme turistům hledajícím zajímavé přírodní, kulturní i pro Krkonoše typické kulinářské cíle. Jejich předchůdci, zachycení na fotografii Wenzela Pföhla krátce po Velké válce, také nebloumali odnikud nikam, ale mířili k předem vybraným turistickým cílům. Nejspíš si tehdy řekli: „A cestou si prohlédneme Polední kameny“.

Z	Galerie, informační centrum a pension Veselý výlet	str. 2–3
D	Horní Maršov	str. 4–7
	Pec pod Sněžkou	str. 8–11
A	Malá Úpa	str. 12–13
	Mapa východních Krkonoš	uprostřed
R	Žaclěř	str. 16
	Janské Lázně	str. 18
M	SkiResort Černá hora – Pec	str. 19
	Krkonošský národní park	str. 20–21
A	Doporučujeme osvědčené služby	str. 22–23
	Paměť Krkonoš	str. 25–27

V létě 1999 se s námi na stavbě hrádku Aichelburg sešel Oldřich Lábek (vpředu), Petr Pařízek a Jan Kender z MŽP (vlevo a uprostřed).

Výtvarník Aleš Lamr se vrátil na svou křížovou cestu při tvorbě televizního dokumentu 28. září 2013.

Kateřina Krhánková (vlevo) a Magda Pichová (vpravo) na zbytku omítky kaple ve Sklenářovicích zkopírovaly původní výzdobu a v září 2000 ji přenesly na obnovenou fasádu.

Z nalezeného kamene je mezník krkonošské šlechtý, první turisté se s ním u Luční boudy fotili už během osazování 23. června 2010.

Pro letní sezónu jsme v galerii Veselý výlet v Peci pod Sněžkou připravili výstavu s podtitulem **Kam se vypravit?** Prostřednictvím fotografií představujeme dvacet turistických cílů, na jejichž záchraně, obnově a propagaci se podílel tým okolo Veselého výletu. Výstava vybízející k poznávání méně známých míst východních Krkonoš je otevřená denně do začátku listopadu 2015. Na cestu si můžete koupit čokoládu složenou z osmi cílů v Peci pod Sněžkou a dalších osmi v Horním Maršově.

Lesní hrádek Aichelburg pod Světlou horou

Mezi horolezci se říká, kde je vůle, tam vede i cesta. Vůli obnovit téměř ztracený lesní hrádek Aichelburg projevilo tolik lidí, že jsme mohli 3. listopadu 1999 práce dokončit. Klíče od památníku Bertolda Aichelburga si v informačních centech Veselý výlet vypůjčilo už přes dvaatřicet tisíc lidí. Na výstavě připomeneme příběh vytvoření prvního významnějšího turistického cíle z naší dílny. Součástí jsou zásluhy předsedy Hradní společnosti Aichelburg a tehdejšího ředitele Správy KRNAP Oldřicha Lábka.

Křížová cesta v Temném Dole

Záchranu křížové cesty dokončené místními farníky roku 1876 v osadě Stará Hora jsme s přáteli Veselého výletu zahájili na podzim 1985. Ze čtrnácti zastavení stálo jediné a z obrazů se dochoval nečitelný rezatý plech. Na prudké stráni jsme kromě jednoho našli a sestavili všechny pískovcové bloky, ale dílo bylo dokončené až za patnáct let. Mezitím uzrála myšlenka oslovit výtvarníka Aleše Lamru pracujícího s náboženskou tematikou prostřednictvím barevných symbolů. Půlhodinový výstup k poslednímu zastavení u studánky s prohlídkou smaltových obrazů i kaple svatě Anny ročně vykonají stovky poutníků.

Ochranná kaple ve Sklenářovicích

Josef Franz ze stavení čp. 21 postavil roku 1874 na svém pozemku při cestě k Rýchorám kapličku pro ochranu Boží i před nepohodou. Po zániku vesnice vše připadlo státu, louky zarostly lesem a kaple zpusťla. V létě 1999 jsme se Správou KRNAP dohodli obnovu a měli volnou ruku ve způsobu provedení. O návrh a výmalbu zničeného interiéru jsme požádali výtvarnici Květu Krhánkovou a o obnovu původního exteriéru restaurátorky Kateřinu Krhánkovou a Magdu Pichovou. S nimi jsme pracovali na dalších projektech v Krkonoších. Děvčata dnes patří k nejlepším v oboru. Káva získala se svým týmem vloni prestižní cenu Patrimonium pro futuro i ocenění Památka roku 2014 za restaurování hřbitovní kaple ve Slavonicích. Magda s manželem Mirem Bodanským letos řídí restaurování interiéru starého kostela v Horním Maršově. Naše první společné dílo slouží hostům bez údržby už patnáct let.

Mezník krkonošské šlechty u Luční boudy

Oldřich Šlegel, s jehož úpickou tiskárnou a grafickým studiem spolupracujeme při vzniku sezónních novin nepřetržitě od roku 1992, nás na jaře 2002 upozornil na zajímavý opracovaný kámen. Objevil se u výkopu na hranici Kalné Vody a Trutnova. Rychlý přesun do Lapidária remedia v Temném Dole zabránil zničení. Osm let pískovcový kužel čekal na využití, až se přiblížilo třísté výročí dohody o uznání hranic panství krkonošskou šlechtou z června 1710. Tehdy nás napadlo uspořádat setkání potomků krkonošské šlechty a nedaleko rozmezí čtyř panství u Luční boudy umístit trvalou památku. Kame-

nosochař Petr Beneš kámen z lapidária upravil do podoby symbolického mezníku. Vytesal jména šlechtických rodů, která jeho žena Jana zvýraznila barvou a zlatem.

Pension Veselý výlet v Temném Dole je obklopený horskou přírodou i kulturními památkami. Hosté s námi konzultují vybraný program, který jim obohatíme o další náměty. Inspiraci přináší i samotný historický dům plný obrazů, fotografií a dokumentů nejen z Krkonoš. Vkusně vybavené pokoje, připojení k internetu Wi-Fi, sauna, vířivka, velká hala s kuchyňkou v moderní přístavbě i bohaté snídaně jsou samozřejmostí. Do pensionu přijíždějí skupiny přátel, kteří stejně jako velké rodiny využívají prostornou halu. Díky spojovací chodbě mezi oběma domy neomezují hlukem další hosty a nikdo neruší jejich zábavu. Před domem zastavují letní i zimní turistické a lyžařské autobusy. Ubytování hosté celoročně zaparkují i na parkovišti u infocentra v Peci. Ceník a informace o nabídce dalších služeb spojených s Veselým výletem najdete na webových stránkách.

Informační centra a obchod s dárky Veselý výlet v Peci pod Sněžkou nebo v Temném Dole usnadní a zpříjemní váš pobyt ve východních Krkonoších. Vypůjčíte si klíče od lesního hrádku Aichelburg i od Muzea Vápenka v Horních Albeřicích. Najdete tu novinky z regionu, bezplatné informační materiály, mapy Krkonoš a okolí, průvodce, pohlednice se známkami, české a německé knihy včetně dětských. Pro sběratele máme turistické vizitky, známky, odznaky, nálepky, štítky na hole a jiné drobnosti. Před cestou domů tu koupíte originální dárky a suvenýry, obrázky, fotografie a oblíbené figurky a loutky Krakonoše, sbírkové kameny, přívěsky, trička připomínající návštěvu Krkonoš. V Temném Dole si můžete objednat kopie dobových fotografií Krkonoš po výběru z našeho velkého archivu. Veselý výlet připravil dárkovou Čokoládu ze Sněžky s výtvarně zpracovanými obaly od několika autorů, které si můžete prohlédnout i na facebooku. Kvalitní česká čokoláda je buď sedmdesátiprocentní, nebo sladká mléčná. Oblíbené jsou krkonošské bylinky, medoviny, čajové směsi a léčivé nápoje. Široký výběr je v několika druzích přírodní značkové kosmetiky. Vedle běžných informací vám pomůžeme s přípravou programu či výběrem ubytování v údolí pod Sněžkou. Po celou provozní dobu je v Peci pod Sněžkou přístupný veřejný internet. Informační centra doplňují směnárny. Starší vydání Veselého výletu si můžete přečíst na našich webových stránkách, zbylé tištěné nabízíme v Temném Dole.

Galerie Veselý výlet je součástí obou informačních center. Aktuální i minulé autorské výstavy v Peci pod Sněžkou jsou představené na webových stránkách.

Informační centrum, galerie, směnárna a obchod s dárky Veselý výlet v Peci pod Sněžkou čp. 196, tel. 499 736 130. Informační centrum, galerie, směnárna a pension Veselý výlet v Temném Dole čp. 46, Horní Maršov, PSČ 542 26, tel. 499 874 298. Jsou otevřené denně od 8.30 do 18 hodin. Domluvíte se i německy a anglicky. Aktuality najdete i na facebooku Veselého výletu.

Pension Veselý výlet v Temném Dole nabízí ubytování se snídaní ve dvou a třílůžkových pokojích a apartmá, telefonická rezervace v infocentru, podrobnosti o ubytování v pensionu najdete na webových stránkách nebo vám je pošleme na požádání poštou.
E-mail: info@veselyvylet.cz www.veselyvylet.cz

Na panel s přehledem zajímavých turistických cílů v Horním Maršově narazíte po vystoupení z autobusu u hlavní zastávky ve směru do hor. O kousek dál u parkoviště stojí symbolický rozcestník se směrovkami namířenými k uvedeným cílům. Jsou zakreslené i s těmi v Peci pod Sněžkou a v Malé Úpě do přehledného plánu. Vyznačené jsou i všechny vycházkové trasy východních Krkonoš, ale pro túry k vybraným cílům si poříďte podrobnou mapu.

Muzeum Vápenka je turistickým cílem a zároveň inspirací pro návštěvu dalších míst v Albeřicích a Lysečínách. V muzeu se obsloužíte sami, vypůjčeným klíčem v infocentru Veselý výlet v Temném Dole si otevřete dveře věžovité stavby u Bischofova lomu. V červenci a v srpnu vám každou sobotu a neděli klíč poskytnou také v informačním srubu Správy KRNP v Horních Albeřicích. Vede sem vloni opravená úzká horská silnice, v celé trase prochází obcí i proto se tu jezdí rychlostí do 50 km za hodinu. Muzeum je od Horního Maršova pět a půl kilometru a kromě silnice třetí třídy můžete projít turistické trasy přes Rýchory, Dlouhý hřeben nebo Lysečinské údolí. Současně s klíčem dostanete malou baterku. Expozici osvětluje jen přirozené světlo z barevně zaskleného okna a střešní průzory. Baterka se hodí v podvečer nebo při podzimním šeru k prohlížení textů a fotografií, ale její hlavní význam je jiný. U každého z osmi panelů najdete kukátko, při posvícení do útrob si přečtete ukrytý text, trochu nepohodlné čtení jsme vytvořili záměrně. Obsahuje stylizované privátní deníkové záznamy osmi vybraných osob a ty se vám otevrou jen při větším úsilí. A také nejdou ofotit. Základem hlavní expozice je 143 především dobových fotografií, ilustrace a krátké popisky ve čtyřech jazycích. Malí návštěvníci objeví pod panely pro dospělé skládačky a hry s ústředním tématem Příběh Albeřic a Lysečín. Pro vaše další putování jsme vybrali turistické cíle představené na sedmém panelu muzea nazvaném Krajina. Zajímavou kulturní památku najdete jen kousek pod Lysečinskou boudou. Hustým lesem k ní vede modře značená turistická cesta.

Kneifelova kaple Narození Páně

Do druhé světové války měla samostatná obec Horní Lysečiny 180 obyvatel. Dnes patří spolu s dalšími sedmi vesnicemi pod Horní Maršov a trvale tu žijí tři občané. Horní Lysečiny nevznikly na rozdíl od sousedních Albeřic a Dolních Lysečín podle plánu lokátora jako středověká lánová obec. Horskou osadu založili dřevaři o dvě století později při kolonizaci v šestnáctém století. Náhodně vykácený

pás lesa kolem Lysečinského potoka přeměnili na louky sahající až na hraniční hřeben do nadmořské výšky 1050 metrů. Jednotlivé usedlosti měly rozlohu mezi jedním a dvěma hektary, tedy jen desetinu lánových gruntů v Albeřicích. K nejčastějším osadníkům patřili od nejstarších záznamů Kneifelové. Z osmi sedláků Lysečín se roku 1654 tři jmenovali Kneifel a další dva byli mezi chalupníky. Při soupisu majetků o dvě stě let později roku 1841 obývali v Horních Lysečínách ze sedmačtyřiceti domů devět, tedy pětinu. V horní části roztáhlé obce měl chalupu čp. 74 Ignaz Kneifel a v další generaci už pod současným číslem 31 Johann Kneifel. Vedle hospodářství s několika krávy v chalupě provozoval jediný hostinec ve vesnici. Turisté sem zavítali v 19. století jen vzácně, proto výčep s maršovským pivem a pašovanou kořalkou ze Slezska sloužil především sousedům. Kneifelům se dařilo dobře, proto se Johann s manželkou Theresií, kterou si sem roku 1877 přivedl z Pece, rozhodli u obecní cesty na okraji svého pozemku postavit kapli. Sloužila ke krátkým modlitbám rodině a stejně jako hospoda i všem sousedům. O jejím zasvěcení nevíme, ale říkalo se jí Kneifelova kaple. Starost o hospodářství, hostinec i kapličku převzal s manželkou Marthou nejmladší syn Josef, od konce dvacátých let starosta obce. Kneifelovi společně s nejbližšími sousedy museli v srpnu 1946 nastoupit do transportu směřujícího do ruské okupační zóny Německa. Jejich chalupy zůstaly dlouho prázdné, celkem v Albeřicích a Lysečínách zaniklo 54 stavení. Nejvyšší partie obce Horní Lysečiny zarostly po čtyřech stech letech hospodaření hustým smrkovým lesem. Jen nejbližší okolí chalupy a kapličky tvoří malé mýtiny.

Vyhnaní starousedlíci při návštěvách „starého domova“ po otevření hranic na začátku šedesátých let fotografovali své opuštěné domy i jedinou sakrální stavbu v Lysečínách. Některé fotky Kneifelovy kaple s dřevou šindelovou střechou, později s prolomeným krovem a naposledy snímky holých obvodových zdí se dostaly do našeho archivu. Vypovídají o hořkých pocitech ze stavu kulturního dědictví horalů. Ruinu kaple jsme lépe poznali při dokumentaci památek na začátku osmdesátých let. Dovnitř nešlo vstoupit, na zdech rostly vysoké stromy a v mizerné době jsme si záchranu nedovedli vůbec představit. Na začátku devadesátých let nám chyběla odvaha o tom uvažovat. Obnovu iniciovali místní osadníci. Chalupářka z Horních Lysečín Eva Dvořáková nechala ruinu zapsat mezi kulturní památky a „nalezenému“ majiteli obci Horní Maršov zajistila ze „střešního“ fondu Ministerstva kultury první peníze. Matrikářka obce a obyvatelka Horních Lysečín Jana Vaňková se ujala správy veřejné sbírky. Přispěli

Sto let opuštěná vápenka v Albeřicích se změnila na muzeum, 1988.

Ruina Kneifelovy kaple v Lysečínách nyní ukrývá barevnou fresku, 1983.

především chalupáři a občané z Alberic a Lysečin, největším dílem řádové sestry z alberické charity. Piskovcovou dlažbu z lomu Krávkorka věnovali chalupáři z nejvýše položených stavení okolo Václava Hornycha. Další peníze přidala obec, což na podzim 1995 stačilo na vyčištění stavby, opravu zdi, vztyčení nového krovu a zakrytí střechy. Od zastřešení po úplné dokončení uběhlo sedm let, poslední tři roky jsme přemítali o podobě interiéru. Především zásluhou podpory ředitelů Správy KRNP Oldřicha Lábka a jeho nástupce Jiřího Nováka se podařilo zaplatit poslední práce z Programu péče o krajinu Ministerstva životního prostředí. Díky tomu jsme na střechu kaple mohli položit odolnou břidlicovou krytinu, upravit přístup a hlavně zadat jedinečnou vnitřní výzdobu. Nejen poslední starousedlíci si do svých alb vkládají veselější fotografie, než před dvaceti a více lety.

Kneifelovu kapli si za cíl své cesty ne zvolíte pro její historii, ale protože chcete spatřit největší pravou fresku v našich horách. Dveře nejsou zamčené, v interiéru můžete dětem vysvětlit princip pigmentové malby vsáklé do čerstvé nahozené vápenné omítky, která s pigmenty reaguje a po vyschnutí vytvoří jedinečně syté barvy. Ty nejsou jako u běžné malby na omítce, ale v omítce. V Lysečínách v květnu 2002 restaurátorky pracovaly stejnou malířskou technikou, jako Michelangelo o pět set let dříve ve vatikánské Sixtinské kapli při vzniku nejslavnější fresky světa představující Poslední soud. Motívem v lysečinské kapli je Narození Páně v kontextu křesťanské víry v Krkonoších a v širém světě. V Muzeu Vápenka o vzniku fresky v sedmém kukátku vypráví stylizovaný deník autorky návrhu a spoluvůdkyně malby Květy Krhánkové. Provedení kaple v Lysečínách inspirovalo pojetí obnovy dalších osmi kapliček ve východních a středních Krkonoších, některé jsou také turistickými cíli.

Dva Červené kříže

Hospodáři v obci Dolní Lysečiny měli až půldruhého kilometru dlouhé lány mezi Lysečinským potokem a Dlouhým hřebenem. Při pohledu od Rýchor je středověká struktura obce ještě patrná. Jeden z nejširších lánů patřil ke stavení čp. 14, dnešnímu pensionu s restaurací Iris. Hospodařily tu staré krkonošské rody Jantsch, Köhler a naposledy do roku 1945 Schwantnerové. Na okraji lánů u veřejné cesty nechal hospodář Johann Köhler roku 1830 vztyčit velký kamenný kříž „Ke cti hořkého strádání a smrti Ježíše Krista“. Dnes je na jeho místě hasičská zbrojnice s věží na sušení hadic, kterou na svém pozemku umožnil postavit velitel zdejších hasičů Josef Schwantner. Proto boží muka nechal nejspíš roku 1891 přemístit o padesát metrů dál, kde

stojí dodnes. Na horním konci jeho lánů na Dlouhém hřebeni stál od pradávna dřevěný kříž zvaný Červený. U většiny božích muk, kapliček a prostých křížů neznáme pohyby lidí, kvůli kterým je vztyčili. Kromě zbožnosti měli donátoři ještě osobní důvod k jejich vytvoření, ale ten je dávno zapomenutý. Červený kříž na Dlouhém hřebeni je výjimkou. Na informačním panelu jsme mohli uvést čtyři legendy vysvětlující původ jednoho z nejstarších křížů v horské části Krkonoš. Během staletí byl mnohokrát obnovený. Požehnání tomu dnešnímu páterem Janem Rybářem přihlíželi místní lidé v červnu 2010, jak je zachyceno na fotografiích sedmého panelu Muzea Vápenka. Pod křížem na historické hranici panství Maršov a selských pozemků před pěti lety promluvil Wladimír Aichelburg, zástupce majitelů panství do roku 1882, Alexander Czernin-Morzin, zástupce majitelů panství v letech 1883 - 1932, Jiří a Karel Chotkovi i Ludmila rozená Prokešová coby zástupci majitelů polesí v letech 1932 - 1938, znovu 1945 - 1948 a opět v letech 1990 - 2007, a také lesmistr Alois Grundmann, zástupce současného majitele Správy KRNP. Předci všech řečníků tohle působivé místo dobře znali.

V říjnu 1994 jsme s přáteli na zcela odlesněné ploše mezi dvěma vrcholy Dlouhého hřebenu vztyčili Nový Červený kříž s přáním, aby brzy zarostl lesem. Staré porosty nechyběly jen milovníkům přírody, ale také mravencům dřevokazným. Pro ně byl osmimetrový trám Červeného kříže, vyřezaný bratry Missbergerovými na maršovské pile z mohutného smrku, nečekanou příležitostí najít na holém Dlouhém hřebeni úkryt a potravu. Až díra vyklovaná doktorem lesa datlem černým odhalila úplně vyžraný vnitřek kříže. Mravenci se pustili i do lovecké chaty u nedalekého Pástečnicku. Velký kus z roubeného domu ujedli a vynutili rekonstrukci téměř nové stavby. Kvůli hladovým mravencům jsme se po devatenácti letech v říjnu 2013 opět sešli s přáteli Veselého výletu na již pěkně zarostlém Dlouhém hřebeni a v dešti vztyčili druhý Nový Červený kříž. Proto u hřebenové cesty mezi Maršovem a Malou Úpou opět uvidíte dva Červené kříže. V Muzeu Vápenka jsou k oběma uvedené fotografie i další překvapivé souvislosti.

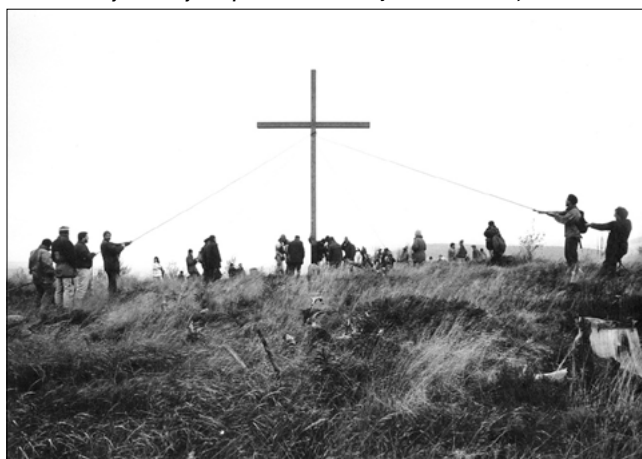
Dřevěnou stavbu muzea na osm metrů vysoké kamenné vápenné peci vybrali na nedávnou výstavu o znovu využitých industriálních stavbách v Galerii Jaroslava Fragnera na Betlémském náměstí v Praze. Z Královéhradeckého kraje se tu představily tři projekty, Muzeum Vápenka byla nejmenší prezentovanou stavbou. Její zvláštnosti najdete vysvětlené na posuvném panelu číslo osm, záludnosti vztyčení a „zaklapnutí“ krovu odhaluje deník stavitele ukrytý v osmém kukátku.

www.hornimarsov.cz

Obnovenému Červenému kříži požehnal páter Jan Rybář, 2010.

Nový Červený kříž po dvaceti letech již zarostl lesem, 1994.

V neděli 7. dubna 2002 jsme po dlouhé zimě zašli do starého kostela v Horním Maršově. Provizorní mříž nebyla vyvrácená jako minule, přesto jsme zdrcení zírali na zkázu. Děravou střechou zateklo do klenby u oblouku mezi lodí a kněžištěm. Opadaly celé koláče omítky, v oratoři se propadla podlaha, v zákristii rostla dvoumetrová plodnice strašidelné houby dřevomorky a rozmočený krov se pod severním úžlabím drtil vlastní vahou. Na unikátním oltáři z konce 17. století a na mladší kazatelně ležela vrstva opadané omítky, stejně všude na podlaze. Křtitelnice vytesaná z jednoho kusu kamene roku 1572 posloužila vandálům jako ohniště. Naštěstí nejstarší předmět v údolí Horní Úpy nepukl. Krásně prostá zpodobnění ležela rozštípaná na zemi. Nezbylo, než si položit otázku: Jsme takoví barbaři, že necháme zpustnout nejstarší původní stavbu v kraji pod Sněžkou?

Horní Maršov zdobí dva kostely, novogotický od stavitele Rudolfiny a Národního muzea Josefa Schluze a po světové válce opuštěný renesanční v areálu hřbitova postavený Italem Carolo Valmadim. Skromnými prostředky se pokoušel o záchranu památky páter Jan Rybář a od roku 1986 jsme pořádali dobrovolnické práce. V říjnu 1987 prvně od války přispěla také vesnice. V oltáři a dalším dřevě hlodal červotoč. Obtížně jsme utěsnili rozbitá okna a dveře, aby specialisté uvnitř na týden uvolnili jedovatý plyn fosfin. Tehdy trocha peněz nejspíš zachránila i oltář. Po roce 1989 se obcí podařilo odstranit hlavní zdroj zemní vlhkosti a zajistit nejcennější části oltáře. Přesto byl z jara 2002 stav kritický. Tehdy jsme se rozhodli jednat a zároveň slíbili sehnat většinu peněz mimo rozpočet chudé horské obce. Hradní společnost Aichelburg z darů zajistila projekt od architektů Mikuláše Hulce a Daniela Špičky i stavební povolení. Přesvědčili jsme k podpoře předsedu důležité kulturní komise v poslanecké sněmovně Radko Martinka. Pomohla přímluva lidí okolo restaurátorské školy v Litomyšli, finanční a odborná pomoc památkářů krajského úřadu a přístup architektů Blanky Tomkové z úřadu města Trutnova a Vladimíry Paterové z Národního památkového ústavu. Náš kostel byl jako třetí památka v okrese po špitálu Kuks zařazený do Programu zachrany architektonického dědictví Ministerstva kultury ČR. Důležitá byla vůle místních lidí, souhlasili s převzetím památky do vlastnictví obce a odpovědnosti za její záchranu, které při návštěvě zničeného kostela požehnal biskup Dominik Duka i jeho předchůdce Karel Otčenášek. Během příchů jsme opravili krov, vyměnili šindelovou střechu, zajistili statiku ohrožených konstrukcí, dokončili odvlhčení zdí a nakonec restaurátoři historickými postupy obnovili fasádu podle úprav z roku 1690. Kostel ožil koncerty, divadlem, svatbami, ekologické středisko DOTEK ze

sousední fary umožnilo zájemcům návštěvy památky. Havárie byla zadržena, na dokončení obnovy jsme museli najít další peníze.

Ve dvou výzvách Norských fondů jsme neupěli. Už tehdy nám trochu radil rodák z regionu a ředitel odboru ochrany movitých památek z ministerstva kultury Pavel Jirásek. Poté co ministr Jandák „vyčistil“ úřad i od lidí, kteří zajišťovali peníze pro památky, odstěhoval se zkušený památkář do Norska. Navázal spolupráci s Nory a založil poradenskou společnost. Obecní úřad Horní Maršov se starostou Pavlem Mrázkem odvedl s týmem Pavla Jiráska při přípravě pro třetí výzvu skvělou práci a náš kostel se dostal mezi třicetku projektů obnovy památek podpořených v ČR grantem z Islandu, Lichtenštejnska a Norska. Na restaurování interiéru, oltáře, křtitelnice, lavic, zřízení osvětlení a moderní zabezpečovací techniky zbývá jeden rok. Postup restaurování interiéru pro obec vypracovala stejně jako první návrh v roce 2003 restaurátorka Kateřina Krhánková. Architektura z oltáře a dosud neopravené sochy z depozitáře už jsou v dílně Tomáše Pejřila, který navázal na skvělou práci akademického sochaře Dana Talavery. Obnovou kostela zachráníme jedinečnou památku, vytvoříme turistický cíl, umožníme kulturní a občanské využití a navíc nahlédneme do historie. Vyklizený interiéř zaplnilo lešení a my se poprvé dostali ke všem místům. Havárie v zimě 2002 vyburcovala nápravu a také odhalila jednu zvláštnost. Pod opadanou omítkou se objevila původní renesanční vrstva místy pokrytá vzkazy, podpisy a daty. S restaurátorem Michalem Šrůtkem jsme na kruchtě našli do čerstvé omítky vyrytý letopočet 1602. Dosud byl začátek stavby určen o rok později, nyní můžeme uvažovat o konci 16. století. Pod klenbou severní empory se George Langer zapsal v letech 1684, 1688 a ještě 1690. Takové jméno s narozením 1674 máme v seznamech z Maršova 2. Pracoval snad od deseti let na úpravách kostela při jeho přeměně z evangelického na katolický? Vedle se v nejstarší vrstvě zvětšil George Kneifel roku 1659. Dobře přístupné zůstanou odkryté ryté grafity zvýrazněné rudkou v oratoři. Už je vidět několik stovek zápisů. Vedle podpisů řemeslníků a farníků jsou v prostoru u zničených varhan a v zákristii tužkou podepsaní ministranti. Nejaktivnější zapisovatel Oskar Rindschwentner k jednomu ze svých podpisů připsal „5 let ministrant a 3 roky ober ministrant“. My víme, že se narodil 1. srpna 1902 v domě čp. 1 v Maršově 3, kde byl později starostou. S restaurováním oltáře, renesanční a barokní výmalby a nejpůvodnější chodby v podvěží nás, doufejme, čekají další objevy. Už v říjnu je ukážeme našim partnerům z Norska spolu s fotografiemi z posledních třiceti let. Věříme, že i vám za rok představíme jako zázrakem zachráněný starý maršovský kostel.

www.hornimarsov.cz

Restaurátor Michal Šrůtek čistí grafity z roku 1688.

Někomu může vrtat hlavou, proč je v Horním Maršově, když jsou tu dva kostely, jenom jedna fara. Odpověď je půvabná, ale teď vám ji neprozradíme. Zajděte si pro ni přímo na místo a nebudete litovat. Místem poznání je DOTEK – Dům Obnovy Tradic, Ekologie a Kultury, jak se dnes budova bývalé fary nazývá. Návštěvnícké centrum najdete otevřené denně. Stačí projít z centra obce po třídě Josefa II. směrem na Trutnov a až minete po levé straně cihlový kostel, vydejte se úzkou, strmou cestou doprava ke hřbitovu. Z dálky uvidíte, že se čas na maršovské faře nezastavil. Do krajiny svítí opravená omítka, na šindelové střeše se lesknou k jihu natočené fotovoltaické panely pro výrobu elektřiny, u dřevěného plotu teplou vodu ohřívají solární panely a v okolí domu se pase stádo farských koz. Nezisková organizace SEVER zničenou barokní faru před lety koupila a opravila na ekologicky šetrný dům. Každý zájemce může přijít a dle libosti se s krásným venkovským stavením seznámit. Již před branou stojí za pozornost více než čtyři sta let stará lípa a o století mladší její soused svatý Jan Nepomucký. Kousek výš je naopak nejmladší mlíř v celých východních Krkonoších. Na informačním panelu se dozvíte zajímavosti o již zapomenuté metodě výroby dřevěného uhlí. Na nádvoří zajdete do návštěvníckého centra, kde se vás ujme průvodkyně a zdarma ukáže celý areál. Spojení kulturní památky a nejnovějších technologií je unikátní, těžko byste v naší zemi podobný koncept hledali. Postavit ekologicky šetrný dům na zelené louce jde snadno, ale citlivě zakomponovat šetrné technologie do chráněných historických interiérů je výzvou pro majitele, projektanta a technické specialisty. Uvnitř najdete stálou expozici Fara na Dotek. Zábavnou a hravou formou si osvěžíte dovednosti a znalosti důležité pro pobyt v přírodě. Na krásné zahradě u domu lze prázdninově odpočívat, děti se zabaví na dětském hřišti s dřevěnou stavebnicí. Pokud se odváží do farského sklepa, určitě si vyhraji s velkým loutkovým divadélkem nebo mechanickým modelem vývoje místní krajiny. Také si v návštěvníckém centru můžete půjčit pomůcky a vyzkoušet některý z Programů na DOTEK. Témata jsou různorodá, třeba drobná řemesla, život zvířat, malování na diářky. Až se seznámíte s DOTEKem a zatoužíte vyrazit dál na výlet, vyzkoušejte jednu z místních Cest na DOTEK. Originální zážitkové stezky do okolí vás zavedou do méně známých lokalit, při kterých se dozvíte mnoho nového o přírodě, krajině a historii místa. Vyberete si podle tématu nebo podle obtížnosti, většina tras je vhodná i pro rodiny s dětmi. Můžete se vydat na Cestu dávných turistů, Cestu dřeva, Cestu pašeráků, Cestu vyhnaných, Cestu

pověstí a pohádek a mnoho dalších. Když se rozhodnete například pro Cestu duchovní, nevzdálíte se ani z Horního Maršova. I tak zažijete setkání mimo prostor a čas. Začnete v návštěvníckém centru DOTEK nákupem mapy a badatelského listu za symbolický poplatek. Doporučujeme zapůjčit si za vratnou zálohu také malý batůžek s pomůckami, s jejichž pomocí splníte některé obtížnější úkoly. Pak již směle za cílem. První hádanka se skrývá přímo v DOTEKu, vyluštíte reliéfy na místních kachlových kamnech. Mapa vás zavede na původní hřbitov ke hrobce významného rodu Aichelburgů, dávného majitele maršovského panství. Ještě se potrápíte s chronogramem pod sochou svatého Jana Nepomuckého a pak už vaše kroky povedou z kopce dolů, do kostela Nanebevzetí Panny Marie. Kříž za řekou Úpou odhalí svá tajemství jen těm, kteří se umí dobře dívat, stejně jako záhadná socha umístěná jen pár desítek centimetrů nad vodní hladinou. Po badatelském začátku vás čeká delší úsek chůze podél hlavní silnice směrem na Pec pod Sněžkou k začátku křížové cesty na Starou horu. Jednotlivá zastavení se smaltovými obrazy známého českého výtvarníka Aleše Lamra vypráví jeden z nejznámějších příběhů lidstva. Budete hádat témata jednotlivých zastavení, k ruce máte vypůjčené pomůcky z batohu. Na konci citlivě opravené křížové cesty najdete nad kaplí svaté Anny studánku připomínající příběhy původních obyvatel tohoto místa.

Pracovníci DOTEKu se snaží rozvíjet myšlenky udržitelného rozvoje, a proto podporují mimo jiné i šetrnou turistiku v našich nejvyšších horách. Usilují o získání značky Ekologicky šetrná služba, která jasně pojmenuje hlavní přednosti domu DOTEK s šetrným ubytováním, zdravou lokální kuchyní, čistícími prostředky citlivými k okolní přírodě, regionálními výrobky v prodejně návštěvníckého centra. Snahou je přilákat do východních Krkonoš hosty, kterým není lhostejné, jaký dopad má jejich návštěva na region. Chcete-li podpořit toto snažení a vyzkoušet trochu jiný styl dovolené, zastavte se na bývalé faře v Horním Maršově. A nezapomeňte se zeptat, proč je v Maršově jen jedna fara.

DOTEK – Dům Obnovy Tradic, Ekologie a Kultury, bývalá fara v Horním Maršově, Horská 175, tel. 739 203 205, e-mail: sever-hm@ekologiclavychova.cz, <https://www.facebook.com/ekocentrum-dotek>
Návštěvnícké centrum je otevřeno denně od 9 do 17, v červnu až srpnu do 18 hodin.

V Horním Maršově jsou dva kostely a jenom jedna fara, jak v roce 1906 zachytil místní lékař Wenzel Lahmer.

Nejstarším turistickým cílem Krkonoš je kaple svatého Vavřince na vrcholu Sněžky. Majitel panství Kynast - Chojník na severní straně Krkonoš Christof Leopold Schaffgotsch tehdy velkolepou stavbu dokončil k 10. srpnu 1681. Záhy se kamenná rotunda stala cílem poutníků a zásadně přispěla k turistické oblíbě celých hor. Dnes vrchol Sněžky ročně navštíví přes 800 tisíc lidí, až tisícovka během tradiční pouti svatého Vavřince 10. srpna. Za první rok provozu nové lanové dráhy se z Pece pod Sněžkou ve čtyřmístných kabinách svezlo 150 tisíc návštěvníků. V létě je o lanovku velký zájem, bez čekání z Pece odjedete ráno do půl desáté a odpoledne po čtvrté hodině. Horské město pro vás připravilo brožuru s nabídkou dalších letních aktivit nadepsanou heslem Hory v pohybu. Na vložené mapce najdete pětadvacet turistických cílů, které jsou v terénu označené smaltovými erby se znakem města. Veselý výlet se podílel na výběru, značení i obnově několika popsanych cílů.

Šraml

Nenápadné údolí mezi Velkou Úpou a Růžovou horou zaujme už svým pojmenováním. Starousedlíci po staletí téměř neobydlenému místu říkali Schromma a ani znalec místních poměrů v minulém století Friedrich Kneifel nám nedokázal původ zvláštního názvu vysvětlit. Jméno Šraml jako památku na kolonizaci Horní Úpy před zapomenutím zachránili němečtí dřevaři, kteří tu kvůli práci zůstali i po vyhnání ostatních hospodářů. Od nich původní název rozlehle lokality v českém přepisu převzali lesníci do svých map. Mezi místními se pojmenování předávalo jen ústně. Pro české turisty údolí po druhé světové válce jméno nemělo. S dokončením opravy štěťovaného chodníku v létě 2002 jsme autora podrobných map Jiřího Rohlíka přesvědčili k navržení zvláštního jména Šraml do mapového díla. To už jsme o souvislostech pojmenování leccos tušili. Nejstarší obrazová mapa Krkonoš uvádí Schramberg v povodí Malé Úpy. O sto let později roku 1668 do mapy královských lesů východních Krkonoš Samuel Globic přesně zanesl údolí Schrammlwasser, tedy Šramlový nebo Šramlův potok. Všechny pozdější zápisy měly hovorovou podobu Schromma. Při pátrání v místech odkud k nám do Horní Úpy přišli kolonisté v 16. století jsme nedaleko jezera Grundlsee ve Štýrsku navštívili kostelík svatého Rafaela v osadě Gössl. Na kamenných deskách se jméno padlých ve světových válkách je mezi jinými vytesáno Heinrich Schraml. To nás zaujalo, protože jen kousek odtud se narodil stavitel největší kausy - přehrady pro plavení dřeva ve Velké Úpě Hans Otter. A především odtud z okolí městečka Altaussee pocházejí Wimmerové, zakladatelé osad kolem údolí Šramlu jako třeba Karlova Vrchu, Větrníku neboli Wimmerbergu a také dodnes

česky nepojmenované lokality Klausenwald. V lokálním telefonním seznamu a na internetu jsme našli několik rodin s příjmením Schraml. Aby provázanost obou od 16. století také krkonošských rodů byla zřejmá, objevili jsme v Altaussee pension Schramlhaus s majitelkou Kordulou Wimmer. Až později jsme s údolím Šramlu spojili zápis v česky psané berní rule z roku 1654, kde je mezi „zahradníky“ uvedený daňový poplatník Jan Ssram (tedy Šram) chovající pět krav v oblasti královských lesů Malé a Velké Úpy. Přestože se v 18. století rodové jméno Schraml v seznamech osadníků Velké Úpy již neobjevilo, nalezením jejich původního alpského domova je vysvětlené zajímavé pomístní krkonošské jméno odvozené od rodin zakladatelů Velké Úpy, jako jsou známější Bergerové, Braunové, Richterové, Sagasserové či Tippetové.

Mezi turistické cíle města Pece pod Sněžkou se Šraml nedostal kvůli jménu, ale protože tudy vede zajímavá cesta zpevněná tradiční metodou štěťování. Údolí zpřístupnila dva metry širokým chodníkem s pohodlným plynulým sklonem majitelka panství Aloisie Czernin-Morzinová. Ani ne kvůli turistům, jako pro svážení dřeva na saních rohačkách. Štěťovanou cestu postavili v letech 1892 a 1893 chlapi z okolních chalup. Příležitost k dobrému přivýdělku je naučila kamenickému řemeslu. Dnes se žlutě značená turistická cesta vine vysokým lesem podél potoka, protíná dvě vrstevnicové svážnice a kousek před Růžohorkami se spojuje s hlavní turistickou trasou od Janových a Hoferových bud na Sněžku. Šraml je i příjemnou variantou pro návrat z vrcholu do Velké Úpy nebo Pece. Původní chodník zničilo přibližování dřeva koňskými potahy, k hluboké erozi přispěla i motocyklová soutěž Šestidenní. Se čtyřiceti cestáři jsme na podzim 2001 a v brzkém létě 2002 v původní trase vykopali nový základ cesty, urovnali tisíce kamenů a potom je drobnějšími kameny vyklínali do pevné klenby. Štěťovaná cesta bez poškození přečkala už dvě povodňové vlny, jen ubyla vrchní pochozí vrstva hlíny. Partie dolního úseku chodníku jsou zajímavější než horní. Cesta stoupá mezi skalními výchozy a po půl kilometru od silnice prochází malou luční enklávou s jednou chalupou se jménem Jarka ve štítě. Původně tu stály dva dřevěné domy a místo se až do roku 1945 říkalo Schrommabauden, tedy Šramlové boudy. Při prvním číslování domů v roce 1771 tady byla pouze chalupa Gottfrieda Taslera. Její základy jsou vidět mezi cestou a kamenným korytem potoka. Půdorys je dobře čitelný, vpravo obytná místnost, hromada kamení uprostřed připomíná zřícený komín. Prohlubeň v levé části je kejdomá jímka pod někdejší chlévem. V roce 1771 nejen Krkonoše zachvátil poslední velký hladomor ve Střední Evropě. Ze sedmičlenné Taslerovy rodiny ve Šramlu umřeli na tyfus oba rodiče a dvě děti, stejně dopadli i nejbliž-

Po válce zmizeli původní obyvatelé a často i jejich chalupy. Ve Šramlu zbyly z prastarého dřevěného domu dlouho obývaného rodinou Janáka jen kamenné základy. Na Chaloupkách zmizely dvě prosté chalupy, třetí zůstala a s romantickým jménem Amor poskytuje dobré služby i kolemjdoucím poutníkům. (1935 a 1928)

ší sousedé. Ve třech staveních z dvaceti horalů přežilo jen pět a ti byli do přehledu obyvatel z konce roku 1772 zapsáni jako žebraři nebo bidníci. Po nich do Šramlu přišli noví lidé, na sousední louce snad Anton Hofer postavil chalupu dnes nazývanou Jarka a v původní chalupě skoro sto let žila rodina hospodáře Ambrože Janáka s českými kořeny. Po válce dřevěný dům zabral chalupář Dušek, ale v zimě roku 1955 těžký sníh prolomil střechu a chalupa zanikla. Necelý hektar Janákovy louky je téměř zarostlý vysokým lesem, jen velká zplanělá třešeň u regulovaného potoka připomíná, že tu skoro čtyři století hospodařili lidé.

Abraháмова kaplička

Turistické cesty z Pece pod Sněžkou začínají často prudkým výstupem. Pro vycházku s kočárkem, malými dětmi nebo seniorům můžeme doporučit tři snadné trasy. Známa procházka vede podél řeky Úpy ke kapličce v Obřím dole. Bez většího stoupání propojuje Pec s historickým centrem Velké Úpy Stará cesta, na které si od loňska děti užívají vycházkovou trasu Putování ke Krakonošově zpodobně. Nejklidnější procházky vedou do Zeleného dolu. Po lesním polomu v červnu 2011 je opravený spodní chodník podél Zeleného potoka s vycházkovými trasami Zelený důl i navazující Okolo Pece vybavenými novými směrovkami. Sjízdňá cesta vás z Velké Pláně dovede přes Chaloupky k malebné luční enklávě Jelení louky se stejnojmenným hostincem, který je také vybraným turistickým cílem. Na Chaloupkách chvíli poseďte na lavičce u sloupové kapličky podpírané veselým poutníkem. Příjemné místo nabízí k lepšímu poznání tradiční krkonošské luční enklávy,

kteřou dlouho obhospodařovali Tippeltové a podle jednoho z nich se dlouho jmenovala Abrahámovy domky. V sedmnáctém století už v obci Velká Úpa byly dvojce Tippeltovy boudy, proto je třetí místo Tippeltů odvozené od křestního jména hospodáře. Zatím nestarší zjištěný Abraham Tippelt se tu narodil roku 1683. Měl syna Abrahama a také Tobiasa, jehož syn narozený roku 1753 byl nejméně třetím Abrahamem. Tehdy zdejší lidé dávali dětem často starozákonní, původně židovská jména jako Izák, Jakob, Ester, Tobiáš, Šalomoun nebo právě Abrahám. Tvůrce českého místopisu a od podzimu 1947 kronikář Pece Josef Šourek v poválečné náladě měnil především názvy připomínající původní obyvatele. Richterovy boudy či Braunův Vrch se přes jeho snahu udržely, ale zanikla jména připomínající rody Berauer, Berger, Schröfel, Steiner a trochu překvapivě i Abrahámovy domky. Josef Šourek vedle mnoha dnes užívaných názvů vymyslel pro tuto enklávu romanizující Chaloupky.

Sloupovou kapličku na okraji lesa zřídil roku 1834 nejspíš pravnucek nejstaršího Abrahama Ignaz Tippelt z nejvýše položené chalupy. Z kamenné chudou vápennou maltou slepená štíhlá stavbička měla ve výklenku svatý obrázek, podle nedávno nalezené fotografie z třicátých let s motivem Piety. Už tehdy byla spodní část kapličky kvůli opadávání omítky obložena dřevem a ještě později zpevněná betonem. I tak se stále více vykláněla z osy a hrozilo její zřícení. V roce 2003 jsme s Hradní společností Aichelburg zorganizovali sbírku na záchranu, přispěla řada místních i přespolních, hlavním donátorem bylo město Pec pod Sněžkou. Při odkopání základů se ukázalo, že poškození způsob-

Sloupová kaplička poskytovala útěchu rodině hospodáře Josefa Mohorna ze sousední chalupy i jejich hostům. Když málem spadla, podepřel ji veselým poutníkem kovář Libor Hurda. (1938 a model 2004)

bily kořeny nedaleké brízy. Po očištění křehkou stavbu zpevnil ocelový rám, povrch je upravený podle fotografie ze začátku 20. století. Výtvarník Zdeněk Petíra namaloval na dřevěnou desku obraz ze Starého zákona. Bůh zkoušel Abraháma v pevnosti víry. Měl pro něho zabít vlastního syna, než ho na poslední chvíli zadržel anděl. Zvolený motiv připomíná původní jméno luční enklávy. Při opravě kaplička nešla narovnat, proto kovář Libor Hurda zhotovil originální podpěru. Když s námi šel na prohlídku místa, potkal věčného tuláka údolím Úpy zvaného Šedý Vlček (též VV 8/1996). Kovář zjev našeho přítele natolik inspiroval, že podle něho vytvořil kovovou sochu poutníka v nadživotní velikosti podírajícího loktem nakloněnou kapličku. Šedý Vlček se dokončení díla v říjnu 2004 nedožil, při jednom výletu skončil pod autobusem.

Vodárna pro Sněžku

Trasa na Sněžku Obřím dolem vás provede nejhezčí přírodní partií v Peci pod Sněžkou. Pohledy na skalnaté svahy Studniční hory a především do nepřístupného ledovcového karu Úpská jáma jsou krásné. Od kaple s připomínkou sedmi obětí zemní laviny v červenci 1897 cesta stoupá Obřím dolem kolem historického dolu Kovárna až nad horní hranici lesa. Hluboký zářez v západním svahu Sněžky Josef Šourek podle německého Kiesgraben pojmenoval Rudník. Jen kousek před prudce stékajícím potokem neváhejte vstoupit do označené jedinečné technické památky. V poslední čtvrtině 19. století měly na Sněžce dobře vedené hotely Česká a Pruská bouda prvotřídní restaurace se standardem, jaký dnes na hřebenech Krkonoš nenajdete. V pokojích

a noclehárnách v letní sezóně zde přespávalo až tři sta hostů, servis zajišťovalo přes sedmdesát lidí personálu (též VV 26/2006). Největší starostí provozovatele Emila Pohla byl nedostatek vody. Užitek chytali do velkých barelů při dešti se střechy, ale pitnou museli vynášet nosiči v sudech upevněných na krosnách od Obří boudy. Pro výplatu za vnesenou vodu si denně chodil až tucet nosičů. S nadsázkou Emil říkal, že má vodu dražší než víno. Majitel pozemků na české straně Sněžky Rudolf Czernin-Morzin v roce 1911 dostal ke zvážení zajímavý podnikatelský záměr. Jeho nadlesní z maršovské správy panství inženýr Robert Rakušan navrhl zdánlivě perpetuum mobile čerpající vodu do nádrže v České boudě. Technologii vodárny pro Sněžku v létě 1912 dodala a stavbu za čtyři měsíce provedla První severočeská společnost pro vodní stavby z Ústí nad Labem. Zkušební provoz začal 15. září. V nejvyšší části Rudníku jsou dodnes skryté jímací drenáže svedené do dvou propojených sběrných jímek na vodu z potoka i průsaků v kamenné suti. Odtud jde voda do hlavní nádrže zasekané do skály a padá padesátimilimetrovým potrubím z výšky sto padesáti metrů do strojovny u turistického chodníku. Kamenná stavba s betonovým interiérem je kvůli lavinám zahlobená do prudkého svahu. Ve strojovně tlaková voda bez poruchy pětáctýřicet let roztáčela Peltonovu turbínu, pohánějící pístové čerpadlo. V tlakových nádobách na pětáctýřicet atmosfér stlačený vzduch pumpoval vodu do potrubí vedeného v suti až do výšky 392 metrů na vrchol Sněžky. Kvůli mrazu bylo v horní partii obalené korkovou izolací. Většinu vody přivedené z Rudníku spotřebovala vodárna pro pohon čerpadla, maximálně třicet procent se do-

Několikrát denně vynášeli nosiči vodu ze Zlatého pramene u Obří boudy po cestě Cik-cak do bud na Sněžce. Potom jejich práci zastal důmyslný vodovod postavený v rokli Rudníku. (1904 a 1912)

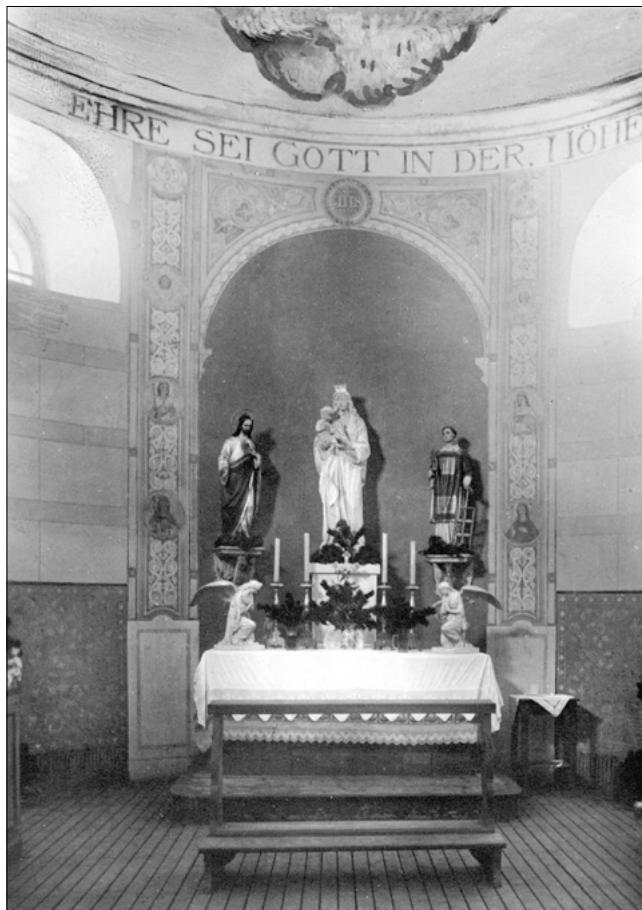
stalo do rezervoáru v České boudě. Denně sem přitekly nejméně dva tisíce litrů, tedy přes sto původních vynášek nosičů. Podle smlouvy sepsané 1. června 1913 Robertem Rakušanem za panství Maršov s Emilem Pohlem činil nájem vodárny pět tisíc rakouských korun ročně a k tomu dvě stovky za amortizaci. Další provozní náklady Emila Pohla nepřesáhly patnáct korun za den. Obsluha denně přicházela do Rudníku kvůli kontrole stroje, mazání a v případě nedostatku vody spustila pomocný benzinový motor. Vodárna výrazně zvýšila komfort v obou boudách, ale brzy nastaly úřední problémy pronajímatele i nájemce. Jeden z prvních zákonů nové Republiky Československé sebral tituly a hlavně půdu šlechtickým rodinám uplatněním pozemkové reformy. Hrabě Rudolf Czernin-Morzin proto 20. listopadu 1920 uzavřel smlouvu s Emilem Pohlem o prodeji celého vodního díla na Sněžce za 130 tisíc korun československých. Než došlo ke splacení tehdy vysoké částky, Emil v dubnu 1921 zemřel. Jeho syn Heinrich Pohl sice později celou částku uhradil, ale stejně neměl po zestátnění horské části panství Maršov jistotu dalšího užívání vodárny. Heinrichův syn Hans Pohl věnoval našemu archivu otcovy dokumenty z té doby a většina z nich se týká sporu o vodárnu. Teprve osobní návštěva hoteliéra u ministra obchodu Ladislava Nováka v říjnu 1929 ve věci vlastnictví vodárny pro Sněžku pomohla věc uzavřít. S potvrzeným vlastnictvím Heinrich Pohl provedl v létě 1930 poslední generální opravu celého díla za 116 tisíc korun a znalecký posudek stanovil celkovou cenu vodárny pro Sněžku na tehdy úctyhodných 454 tisíc korun. Po roce 1945 znárodněnou Českou boudu včetně vodárny ve vlastní režii dobře vedl národní

správce z Trutnova František Novák. Po převratu ve státním podniku vodárna spolehlivě čerpala vodu na Sněžku do zimy 1957, kdy odešel poslední německý údržbář. Noví uživatelé nechali systém zamrznout a mráz zničil výtlačné potrubí. Od té doby unikátní dílo chátralo.

Mnoholetý dobrovolný strážce Krkonošského národního parku Josef Čermák je i kutil. Bylo mu líto krásné vodárny a tak s dalšími pomocníky v roce 1989 vodárnu vyčistili a ošetřili dochované díly. Tehdy jsme spolu pracovali na opravě a Josefa napadlo vyzkoušet funkčnost přívodu tlakové vody. Původním poklopem s dochovaným názvem stavební firmy z roku 1912 jsem nahoře v Rudníku vlezl do hlavní jímky. Byla plná křišťálově čisté vody, jímání s přepadem stále fungovalo. Před sedmdesáti sedmi lety gletované betonové stěny vypadaly jako nové. Našel jsem šoupě a pustil vodu. Chvilu trvalo, než jsem vylezl z jímky a slyšel křik Josefa vyplaveného z vodárny proudem vody na turistický chodník. Přívod fungoval skvěle, přesto se Pepův sen o alespoň symbolickém roztočení Peltonovy turbíny nenaplnil. Tehdy jsme s kolegy do vodárny, které se technologicky nesprávně říká trkač, umístili panel s dobovými fotografiemi a popisem unikátního stroje. Dnes elektrická čerpadla ženou vodu do rezervoáru v Polské boudě od Slezského domu. Po naplnění se samospádem potrubí v zimě kvůli zámrazu vypouští. Na „polskou“ vodu je napojen další z pětadvaceti doporučených turistických cílů, architektonicky a konstrukčně zajímavá Česká poštovna.

www.pecpodsnezkou.cz

Údržbář vodárny Guttstein v zimě zvláštním zařízením rozehrával potrubí, aby ve vrcholové partii nezamrzlo. Většina návštěvníků po dosažení vrcholu stejně jako před stovkami let nahlédne do kaple. Socha panny Marie je dnes stejná, jako před osmdesáti lety. (1935 a 1936)

MALOÚPSKÉ TISÍCOVKY

Motivací vydat se na cestu je i sbírání předem určených cílů. Někdo se vypraví pro chybějící otisk razítka do vzdálené horské boudy. Oblíbená je sběratelská turistika se získáváním dřevěných turistických známek nebo nalepovacích turistických vizitek prodávaných jen v nejbližším okolí. Sbíráni vrcholů hor proslavili Reinhold Messner a Jerzy Kukuczka, když jako první zkompletovali zdolání všech čtrnácti osmitisícovek. Celoživotní výzvou je třeba návštěva nejvyšších vrcholů osmadvaceti zemí Evropské unie nebo vylezení dvaosmdesáti alpských čtyřtisícovek, i když na některé vedou jen těžké lezecké cesty. Ve Skotsku sbírají vrcholy vyšší než tři tisíce stop už od roku 1891. V Americe jsme potkali dva kluky usilující o výstup na všech třiapadesát hor v Coloradu vyšších než čtrnáct tisíc stop. Nás by jejich hraniční výška 4267 metrů asi neinspirovala. Náš přítel Peter Hámor z Vysokých Tater nejprve sesbíral nejvyšší vrcholy sedmi kontinentů a jako první z bývalého Československa získal Korunu Země. V expedičním úsilí pokračuje na osmitisícových vrcholech a k titulu Koruna Himálaje mu ze čtrnácti chybí už jen Manaslu a Dhaulagiri. Expedicemi vyplňuje celý aktivní život, vždyť na první velký kopec jsme spolu vystoupili už před třiceti lety. Na samotném vrcholu poutník zůstane jen chvilku, většinu zajímavých okamžiků prožije cestou pod horu a při výstupu. Přitom pozná navštívené místo, zdejší lidi, jejich zvyky, kuchyni, prověří nové i staré kamarády a nejvíce sám sebe. Zdolání vrcholu je vlastně jen záminkou vydat se na další pouť, za novým dobrodružstvím. Výstup na deset maloúpských tisícimetrových vrcholů vám nezabere roky ani měsíce, ale je skvělou příležitostí objevit místa, kam by vás nezapadlo zajít. V Česku vzhledem k výšce pohraničních hor vznikl roku 2003 sympatický projekt Tisícovky, popisující na webových stránkách zdolávání 395 hlavních vrcholů. Podle www.tisicovky.cz je v Krkonoších čtyřiapadesát kopců vyšších než tisíc metrů nad mořem, v území Malé Úpy sedm včetně vedlejších. Zdejší tisícimetrové kopce jsou kromě Kraví hory rozmístěné pěkně okolo horské obce, proto ji poznáte ze všech stran. Polovina vrcholů leží na státní hranici s Polskem, můžete je navštívit netradiční cestou ze severní strany. Jakmile si na kartě označíte první tři kopce, budete toužit sbírkou maloúpských tisícovek zkompletovat. Věřte, že podobné to bylo s inspirací Messnera, Kukuczky, Hámora i jediného českého držitele Koruny Himálaje Radka Jaroše.

Cílené zdolávání maloúpských tisícovek vylepšila radnice v Malé Úpě. V informačním centru na Pomezních Boudách si za symbolický poplatek vyzvednete vrcholovou kartu s popisem, souřadnicemi satelitní navigace a deseti políčky pro stvrzení každého výstupu. Pro zaokrouhlení na deset vrcholů si Malá Úpa vypůjčila Pěnkavčí Vrch ve Velké Úpě, Dlouhý hřeben v Horním Maršově a vrchol Haidy vysoký 999 metrů umělé zvý-

šila. Na vrcholech totiž najdete černý půldruhého metru vysoký sloupek s kleštěmi užívanými pro kontroly při orientačním běhu. Kartu zastrčíte do mezery a zmáčknutím kleští proděravíte papír jednou z deseti kombinací. Výška vrcholového sloupku orientovaného k srdci Malé Úpy s kostelem sv. Petra a Pavla umožňuje i zimní putování po tisícovkách na skialpinistických lyžích. Krkonošské kopce nejsou špičaté, proto v Malé Úpě některé vrcholové body v oblém rozlehlém terénu obtížně najdete bez podrobné mapy s měřítkem alespoň 1: 25 000 nebo s navigací GPS. Svorová hora a Sněžka jsou v první zóně národního parku, ale přes ně vedou značené cesty. Ostatní tisícovky najdete ve třetí zóně s volným pohybem i v terénu. Ke většině vrcholových bodů dojdete po pěšinách bez turistického značení. Jistě se v lesích budete pohybovat velmi potichu a v dnes čistých místech po vás nezbydou odpadky. Pobídka ke zdolávání tisícovek v Malé Úpě navazuje na bezproblémové putování přírodumilovných turistů po neznačených cestách, kterým podle zahraniční tradice říkáme traily (též VV 32/2009). Společně s organizátory věříme, že vaše návštěvy odlehklých tisícových vrcholů přírodu nenaruší.

Kraví hora 1071 m

S výstupy můžete začít symbolicky u maloúpského kostela sv. Petra a Pavla uprostřed horské obce. Kraví hora rozděluje Malou Úpu už od Spáleného Mlýna na dvě hlavní údolí. Místní jméno Kraví hora, německy Kühberg, patří mezi nejstarší v oblasti, vzniklo při dřevařské kolonizaci v 16. století. V česky psané zprávě lesnické komise ze září 1609 se dočteme: „... vrch Khyberg také všecken smejčený před patnácti lety, na němž mladý les zase roste“. Totéž můžeme o Kraví hoře napsat i nyní, její rozlehlý vrchol byl opět zcela odlesněný při imisní kalamitě před třiceti lety. Než odroste nový les, je z vrcholové pláně výhled na všechny ostatní tisícovky Malé Úpy. Okružní zpevněná cesta kolem Kraví hory začíná za hřbitovem. Snadno na hlavní vrchol dojdete ze severu od zastavení Pohádkové stezky s Pecařskou pohádkou. Odtud úzká lesní cesta stoupá k nižšímu vrcholu, vy odbočíte doleva na průsek, který končí na vzdálenějším hlavním vrcholu Kraví hory. Žulový vrcholový geodetický bod s vytesaným letopočtem 1937 byl původně natřený červenobílou barvou, ale tu dávno smyl déšť.

Lysečinská hora 1188 m

Původně Lysečinský a dnes Pomezní hřeben graduje na jižním konci vrcholem Lysečinské hory s historickým názvem Kolbenberg užívaným pro kopec podle stejnojmenné obce Lysečiny - Kolbendorf nejméně od poloviny 16. století. Již tehdy po hřebenu vedla sjezdová železná cesta. Za Christofa Gendorfa před rokem 1563 tudy vozili rudu vytěženou v osadě Smrčí k hamrům do Maršova. Prý tu byly ještě před sto lety pa-

Od kostela se vydáte na Kraví a Lysečinskou horu i Dlouhý hřeben, 1923.

Od někdejšího Mohornova mlýna vyjdete na Pěnkavčí vrch a Jelení horu, 1925.

trné koleje vyjeté okovanými koly povozů v kamenných výchozech. Dnes málo užívanou stezku polští turisté označili zelenou barvou. Vrchol hledejte mezi hraničními mezníky s čísly 18/1 a IV/18. Trigonometrická tyč je mimo vrchol u stezky nejméně o patnáct výškových metrů nižší. Ze severu sem přijdete po Železné cestě od Pomeznic Bud, z Rennerových bud výstupem po sjezdovce lyžařského areálu U kostela, z jihu od Pohádkové stezky u Pacestniku. Rozlehlý vrchol Lysečinské hory přišel o les a uměle vysázené kosodřevině se daří. Ještě bude trvat desítky let, než smrky kleč opět vytlačí. Zatím je odtud výhled především na polskou stranu k umělému jezeru Bukowka na horním toku řeky Bobr.

Dlouhý hřeben 1085 m

Výstup na Lysečinskou horu asi spojit s návštěvou Dlouhého hřebene. Už zmíněná kutnohorská lesnická komise si v roce 1609 pochvalovala výhled z Langperku na Šwarczberk, Weysberg, Mittelbergk, Rysenberg a Šnekapp, tedy na Černou a Světlou horu, hřeben s Pěnkavčím vrchem, Studniční horou a Sněžku. I vy oceníte krásné panoráma východních Krkonoš otevřené před hlavním vrcholem Dlouhého hřebenu. Nejvyšší bod je označený geodetickým patníkem 1937 a dvoubarevnou tyčí s upozorněním, že poškození státní triangulace se trestá. Jen nevíme čím, možná návštěvou nějakého školení. Od Cestníku sem vede prudká cesta vysypaná vápencem, po překonání vedlejšího vrcholu uhněte doleva na příjemný travnatý chodník.

Pěnkavčí vrch 1105 m

Vrchol ve starém lese označuje trigonometrická tyč, patník a ještě kamenná mohyla. Výhled odtud není žádný. Zato cestou přes stejnojmennou osadu nebo lépe po stejnojmenné cestě ze Spáleného Mlýna se hezky rozhlédnete. Nejsnadnější přístup je po hřebenovém průseku od západu. V jedné z prvních map s českým místopisem je uvedený Skřiváncí vrch jako špatný překlad německého Finkenberg. Záměna ptáků dokládá, jak těžko se rodila česká jména v Krkonoších.

Jelení hora 1171 m

Do tisícihektarového téměř pustého Lviho dolu patří vedle Pěnkavčího vrchu i rozložitá Jelení hora. Další okolní kopce Koule, Rennerova a Prostřední hora nejsou pravými vrcholy, ale jen výběžky Růžové hory a Sněžky. Jelení hora se stejně jako údolí jmenovala Lvi podle důlního díla Stříbrný lev připomínaného lesnickou komisí roku 1609. Moc hezký výstup po neznačeném trailu vede ze Spáleného Mlýna kolem Tonových domků na Šimovy chalupy. Vpravo od nejvýše položené chalupy vystoupáte strmou úzkou cestou na křižovatku, stezka vpravo ani vlevo k vrcholu nevede. Ten je za mlazinou před vámi dobře označený geodetickým

bodem a tyčí. Okolní nakypřené rašelinové tůně slouží jelenům jako lázně neboli kalíšťe.

Haida 999 + 1,5 m

Tvůrce projektu Tisícovky Tomáš Formánek přijel v květnu 2009 kopec s rozsáhlou plošinou na vrcholu osobně přeměřit, jestli by náhodou nešel vyvýšeninu přesahující tisíc metrů. Nalezené maximum 998,6 zatím vyřadilo hezké místo z oficiálních tisícovkových cílů. Haida je divčí jméno, jedna s námi chodila v Maršově do školy. Jestli se kopec v Malé Úpě jmenuje podle konkrétní ženy, musela tu žít nejméně před dvěma sty lety. Místo známého a užívaného Haida se z ničeho nic v roce 1996 objevil v jinak dobře vedené mapě Jiřího Rohlíka nově vymyšlený Vřesový vrch. Když se zeptáte místních včetně hajného, kde leží, neuspějete. Zato na Haidu vás pošle každý. Nejsnadnější cesta sem vede od v zimě vyhořelé hájovny, která se v dobách hraběte Czernina jmenovala podle kopce také Haida. Po zimní běžecké trase projdete podmáčeným lesem a na pasece najdete na konci dřevěného značkovacího kůlu v tisícimetrové výšce potřebnou děrovačku.

Čelo 1269 m a Tabule 1282 m

Lesní hřeben nebo přesněji Smrčinná stráž podle čtyři sta let starého pojmenování Fichtig má dva vrcholy. Nižší Čelo, tedy vlastně jen polským jménem označené Czoło, je vedlejším vrcholem označeným tyčí, patníkem a nyní značkovacím sloupkem. Nejvyšší bod Tabule měl donedávna hraniční značkou se zbytkem letopočtu 1665. Jestli skalní hrot upadl sám nebo lidským přičiněním nevíme. Netradiční výhled ke Sněžce a Karpaczi zůstal nepoškozený.

Svorová hora 1411 m a Sněžka 1603 m

Červeně značená trasa od Jelenky přes Svorovou horu neboli Černou Kupu k nejvyšší tisícovce je dobře známá. Zkuste novinku. Mezi Pomeznicí Boudami, Kowary a Karpaczem jezdí v červenci, srpnu a v září vždy v sobotu turistický autobus s přívěsem pro kola. Zdolejte ve stopách prvních turistů Riesenkoppe, Schneekoppe a v posledních sto padesáti letech Sněžku ze severní strany. Vrcholový sloupek najdete na hranici obce Malá Úpa, což není u kaple sv. Vavřince. Tři vrcholy posbírejte cestou zpět na Pomezni Boudy. Nezapomeňte se zastavit v informačním centru pro odsouhlasení vrcholové karty a malou cenu jako památku vašich deseti úspěšných výstupů.

Informační centrum Horní Malá Úpa, Pomezni Boudy, PSČ 542 27, tel.: 499 891 112, e-mail: info@malaupa.cz, je otevřené denně od 9.00–17.00 hodin, mimo sezónu 10.00–16.00. Dobře se tu domluvíte německy i polsky.

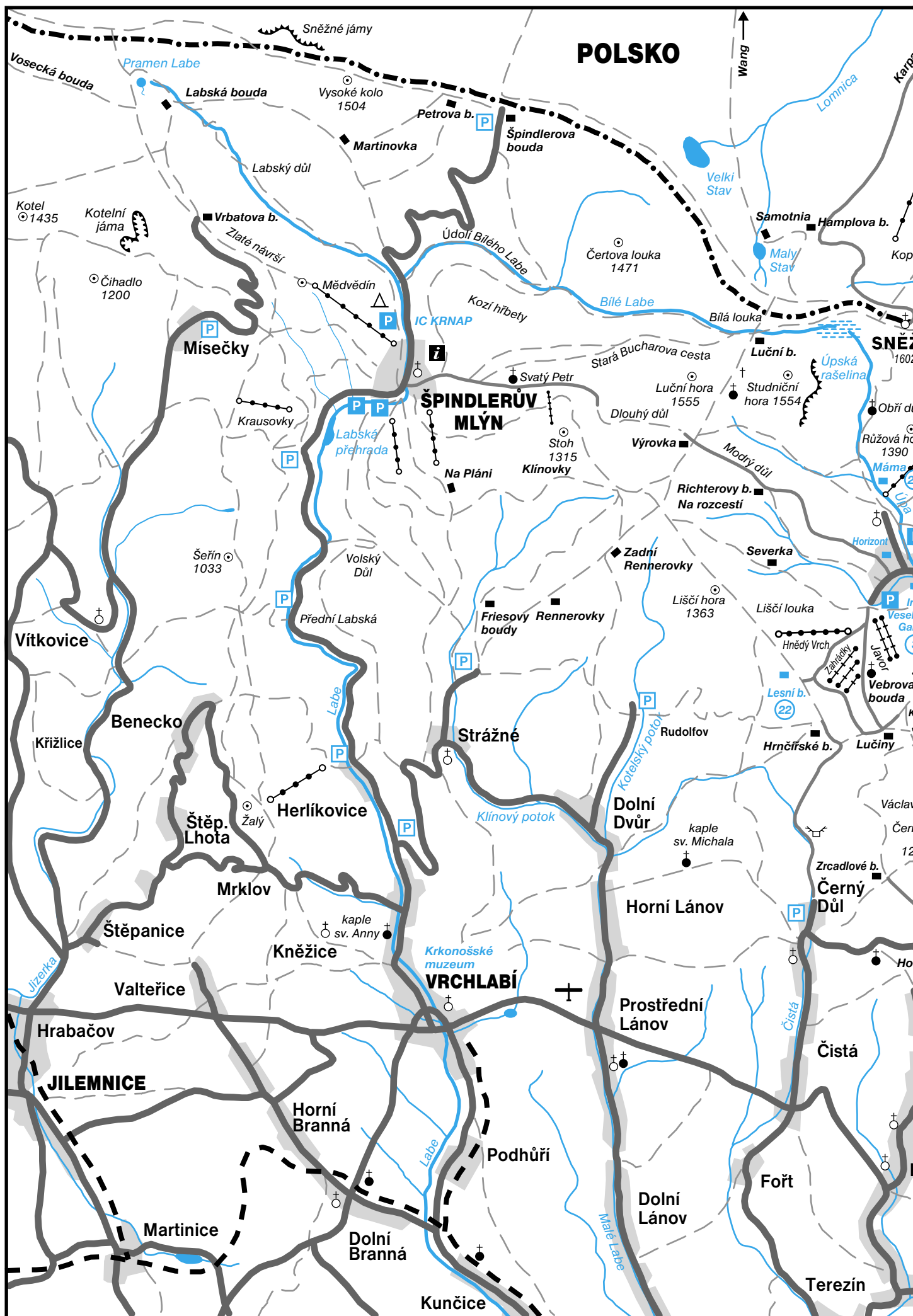
www.malaupa.cz

Z osady Smrčí vede cesta na Haidu, 1937.

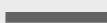
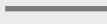
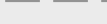
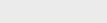
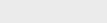
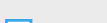
Na Pomeznicích Boudách začíná hřebenovka přes Čelo, Tabuli, Svorovou horu a Sněžku, 1927.

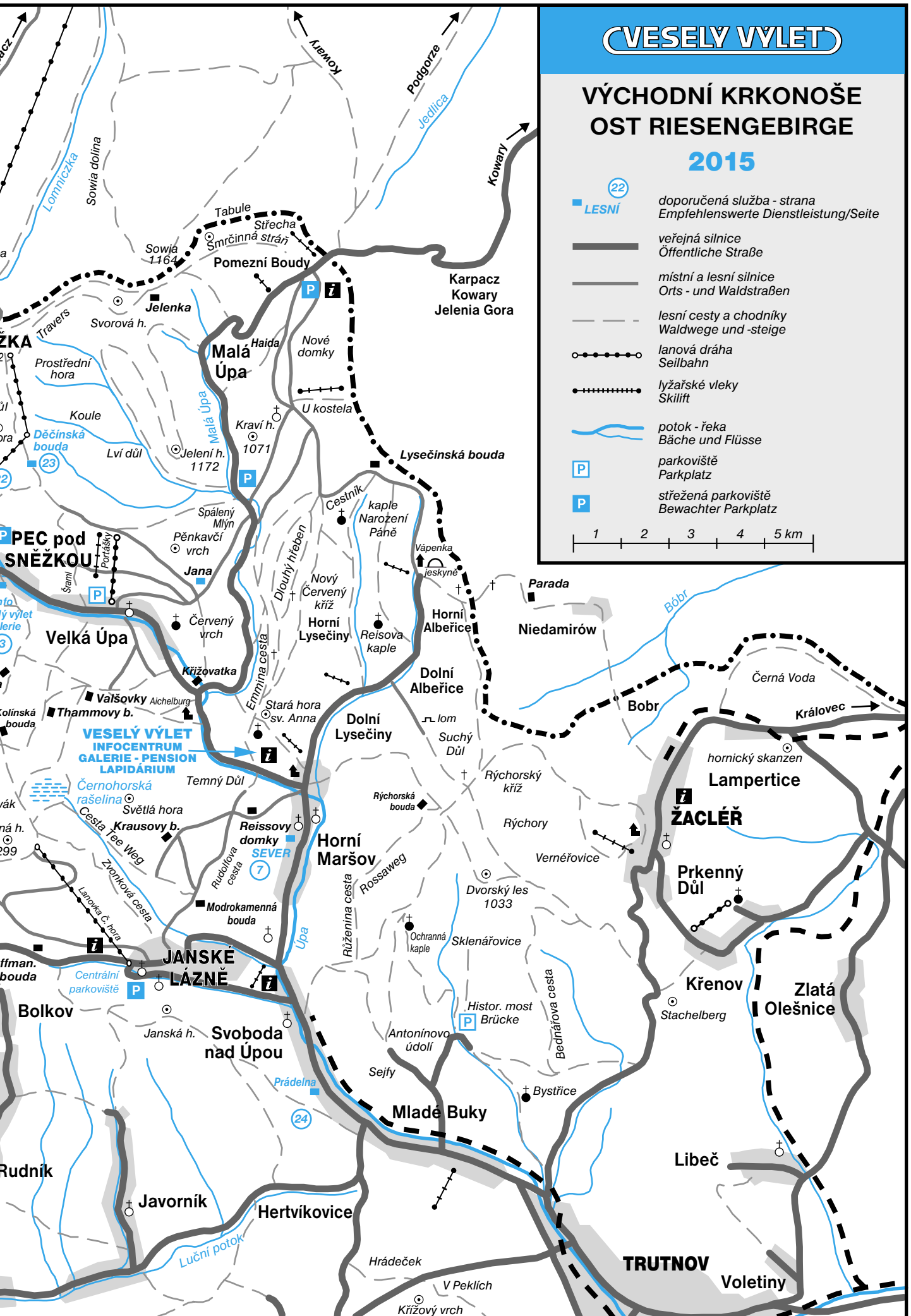

VÝCHODNÍ KRKONOŠE OST RIESENGBERGE

2015

- **LESNÍ** doporučená služba - strana
Empfehlenswerte Dienstleistung/Seite
 - veřejná silnice
Öffentliche Straße
 - místní a lesní silnice
Orts- und Waldstraßen
 - lesní cesty a chodníky
Waldwege und -steige
 - lanová dráha
Seilbahn
 - lyžařské vleky
Skilift
 - potok - řeka
Bäche und Flüsse
 - parkoviště
Parkplatz
 - střežená parkoviště
Bewachter Parkplatz
- 1 2 3 4 5 km

V informačním centru spojeném s výborně sestaveným Městským muzeem Žaclér je pro vás připravený nový průvodce po zajímavostech Žacléřska, brožura Příběhy ukryté v kameni, mapa a popis Cykloturistiky v žacléřském regionu. K výletům vybízí přehled vycházkových tras. Z nabídky turistických cílů poznejte pramen Bobru a málo známou Hadi cestu. Od informačního centra na náměstí vyjdete po zeleně značce hlavní ulicí k porcelánce, odkud stoupá stezka na Žacléřský hřbet. Po dvou kilometrech narazíte na tradiční cestu k Rýchorám a také na zajímavě opravenou kamennou památku.

Bílý kříž jako memento zlých časů

Podle záznamů v mapách stál kříž v Horním lese už na počátku 19. století. Dnešní elegantní štíhlá 432 centimetrů vysoká kamenná boží muka vytesal nejspíš kolem roku 1890 stejně jako Andersův kříž v dolní části osady Rýchory kameník ze Dvora Králové Eduard Schnabel. Kříž byl vztyčený na pozemku panství Žaclér bez uvedení donátora, ale starousedlíci mu říkali překvapivě také Andersův. Že by hospodář z osady Rýchory zaplatil oba? Stojí čelem k původní cestě, tedy zády k té dnešní. Tělo Ježíše Krista není jako jinde z kamene, železa nebo litiny, ale ze světlé duté cínové slitiny. Prý se mu právě podle barvy korpusu po válce začalo říkat Bílý kříž. Ovšem brzy přišla nejen pro kamenné památky zlá doba plná ničení sakrálních objektů, těch s německými texty obzvlášť. Ve volné krajině poškozením utrpěla téměř všechna díla. Ušetřen nezůstal ani Bílý kříž. Kovové plastice Krista i přes vysokou polohu nad zemí vandalové urazili nohy a obě paže. Později jednotlivé kamenné díly spojené ocelovými pásky začaly kvůli korozi železa praskat, hrozilo zřícení kříže. Na podzim 1999 kamenosochař Petr Beneš sestavoval povalený kříž na Vízově nedaleko horského hostince Hubertus a cestou se zastavil u Bílého kříže. Správa KRNAP využívala peníze z Programu péče o krajinu k podpoře obnovy krajinných prvků na svých pozemcích. S nadějí, že se podaří restaurovat i Bílý kříž Petr sundal a odvezl do své dílny celou horní část božích muk. Připravil návrh restaurování, ale teprve po čtrnácti letech se zásluhou města Žaclér mohl pustit spolu s manželkou Janou a kovářem Martinem Manychem do práce. Dnes už akademický architekt Jarin Krouz z restaurátorské rodiny, která mimo jiné ošetřila původní bustu Bertholda Aichelburga před jejím vrácením do stejnojmenného lesního hrádku, tehdy navrhl nedoplňovat tělo Ježíše a torzo ponechat jako připomínku zlých časů. Pro umocnění vymyslel podložit korpus siluetou celé postavy vyrobenou ze silného mosazného plechu s rytými a leptanými konturami. Na všechny přítomné při odhalení dokončeného díla posledního dubna v minulém roce výsledek silně zapůsobil.

Kolem pramenu Bobru

Od Bílého kříže všichni pokračují k Rýchorám po zeleně značené cestě, kterou využívají i cyklisté, občas tu projede auto lesníků, hospodářů nebo chalupářů. Už před dvěma sty lety se cestě říkalo Nová, proto tu musela být i starší a my asi tušíme která. Pro pěkný zážitek se od Bílého kříže vraťte 250 metrů na křižovatku se začátkem neznačené, ale v podrobné mapě zakreslené Hadi cesty. Vydejte se k ní malou oklikou podle směrovky ukazující k prameni řeky Bobr. Po české straně teče pouze tři kilometry, přesto je vedle Labe druhou největší řekou pramenící v Krkonoších. Protéká stejnojmennou osadou, ještě jako potůček Bobr překračuje hranici a po 272 kilometrech ústí do řeky Odry. Protéká městy Kamenná a Jelení Hora, Wleń, Lwówek a Boleslaviec. Není divu, že sem po vyznačení Krkonošským spolkem před rokem 1891 putovali hosté především ze Slezska. Jenže kamennou zídou ohraničený pramen je již mnoho let úplně suchý. Vodu řeky Bobr využíváme doslova od prvních metrů jeho toku. Od historického pramene sejděte padesát kroků dolů a pod těžkým ocelovým poklopem uslyšíte zurčení sotva zrozené řeky svedené před stoletím do několika vodních zámeků. U prvního se vydejte doleva po Hadi cestě. Přímě pod ní vyvěrá na povrch voda řeky Bobr, která unikla jímání pro stejnojmennou osadu a město Žaclér. Po Hadi cestě projdete tři kilometry nádherným smíšeným lesem, který vypadá jako v čase před příchodem dřevorubců do Krkonoš. Část Boberské strany je nejprísneji chráněnou rezervací, Hadi cesta vede po její horní hranici. Je zaříznutá do prudkého svahu, klikatí se kolem skalních výchozů a snad odtud pochází její jméno. Boberská strana je důstojným zakončením Krkonoš, které na východě geograficky končí dole pod svahem. Hadi cesta vás dovede do osady Vízov s oblíbeným horským hostincem Hubertus. Od vízovského kříže projdeme po modře značené cestě dříve samostatnou obcí Rýchory (též VV 40/2013). Jen kousek pod penzionem Ozon poznáte Andersův kříž na první pohled ze stejné dílny jako již spatřený Bílý. V Žacléři se příkladně starají o kulturní dědictví a mají opravené všechny kamenné památky. Snad proto u Zámecké spojky v místě zaniklého modře zbarveného lesního oltáře vlono vytesal Jan Semerák nový Modrý kříž z dubového dřeva. Po stejné zbarvené značce vás zpevněná cesta dovede na Rýchorské náměstí v Žacléři.

Městské muzeum Žaclér a Turistické informační centrum, Rýchorské nám. 10, 542 01 Žaclér, tel. 499 739 225, e-mail: muzeum@zacler.cz. Je otevřeno denně kromě pondělí od 9 do 16 hodin.

www.zacler.cz, www.muzeum-zacler.cz

V bývalém okresním úřadě sídlí Muzeum Žaclér s informačním centrem, 1914.

Hlavně mezi místními oblíbený hostinec Hubertus založila Marie Bönischová v roce 1932.

PAMÁTNÍKY PADLÝCH JSOU TAKÉ KRONIKOU OBCE

Při bádaní na dalším místě v Tyrolsku, Štýrsku, Korutanech či za hřebenem v Jižním Tyrolsku, kde hledáme původ krkonošských rodů z dřevařské kolonizace v 16. století, nejprve zamíříme k památníku padlých. Podle jmen obětí války poznáme zdejší původní a dominantní rodiny. Tak jsme našli třeba pravlast dřevařských rodů Berger, Kugler, Pfluger či Schraml. Netřeba připomínat, že „Kriegerdenkmal“ se jmény obětí první i druhé světové války má každá alpská obec v perfektním stavu. Rodina našeho dědy Stanislava Špeldy pochází z Olešnice u Červeného Kostelce. Stačil první pohled na zdejší památník padlých, abychom pochopili, proč tu kdysi hojní Špeldové už nežijí. Ze čtyřiatřiceti vytesaných jmen patří šest Špeldům. Takovou ztrátu potomci našich společných předků těžko zacelili. Ze jmen na pomníčích nepoznáme, kdo šel do války s nadšením, hrdostí na národ nebo s odporem k režimu, za který musel bojovat. Z mnoha vyslechnutých příběhů ale víme, že se všichni vojáci toužili hlavně vrátit domů. Těm z památníků se to nepodařilo a po sto letech jsou připomínkou těžkých časů.

Kdo přijede do Horního Maršova pátrat po stopách předků, nebo se chce jen zorientovat ve zdejší komunitě, musí hledat jména starousedlíků na původním hřbitově. Památník padlých sice nedaleko nového kostela zůstal zachovaný, ale kovové desky s jedenasedmdesáti jmény zmizely. Na vzpomínku obětí války se roku 1934 složily obce Dolní a Horní Lysečiny, III. a IV. díl Maršova i Temný Důl s největším počtem padlých. Asi o dvacet let později zástupci nových obyvatel všechny čtyři desky sejmuli se zdůvodněním nutné opravy. Prý se tehdy styděli veřejně přiznat, že jim vadí uvedená německá jména. Naposledy v šedesátých letech desky ležely v zámečnické dílně místní textilky. Při zvažované obnově není problém podle dochované fotografie odlít nové, ale ocelová armatura uvnitř pomníku korozi nabobtnala a trhá umělý kámen. I pro odborníky je oříšek věc technicky vyřešit, když chceme zachovat původní dílo sochaře Blenka ze Žacléře. Jistě se podaří nalézt řešení a Maršov se přiřadí k okolním obcím s obnovenými památníky obětí Velké války. Naposledy kameník Petr Beneš opravil pro město Žacléř památník padlých od významného sochaře Emila Schwanternera v osadě Černá Voda v listopadu 2013. Obnovené válečné památníky má několik místních částí Trutnova, jen ten vůbec nejcennější a zároveň nejná-

ročnější v městském parku zatím chybí. Schwanternerovo bronzové sousoší Tanec smrti s deskami nesoucími jména trutnovských mužů zničili už během války nacisté. Ve Svobodě nad Úpou rozbili kamenný památník se Schwanternerovou plastikou aktivní brigádníci v květnu 1948. Při příležitosti 125. výročí Mistrova narození je část díla k vidění na fotografiích a především v originálech na výstavě Krkonošského muzea ve Vrchlabí. Je otevřená denně mimo pondělí celou letní sezónu až do 8. listopadu 2015. Ve Velké Úpě pro památník padlých použili v listopadu 1924 po příkazu ČS úřadů odstranit sochu císaře Josefa II. jeho podstavec. Snad proto tu nebyla uvedena jména místních mužů, jen obecná pocta hrdinům všech tří dílů Velké Úpy. Po druhé válce ztracenou leštěnou kamennou desku se zlatým písmem nechal znovu podle dobové fotografie na své náklady zhotovit a v červenci 2012 osadit potomek zdejších rodáků Peter Volker Schulz. V Úpském údolí zůstaly nepoškozené památníky padlých jen v Janských Lázních a s plastikou od Schwanternera v Mladých Bukách. Na severní straně Krkonoš nevíme o jediném dochovaném. Třeba obce Alberice a Malá Úpa památníky nezřídily vůbec.

Hezký příběh jsme prožili ve Sklenářovicích. Znali jsme na kusy rozmetaný kamenný pomník, ale teprve v dubnu 1993 jsme otočili jeden v zemi zarostlý pískovcový kvádr. Vespodu se objevila čitelná jména místních mužů s uvedenými čísly domů, ze kterých pocházeli. Sedm let kusy sklenářovického pomníku čekaly v lapidáriu, než se podařilo najít pětasedesát tisíc korun na obnovu. Poslední částku zajistil Alois Grundmann ze sousedního údolí Sejfy. Potom mohl Petr Beneš vyspravit dochované části a tři chybějící díly nově vyřezat a otesat. Na jaře 2001 jsme pomník padlých osadili na upravené původní místo. Kovář Milan Postrach zhotovil repliku původního oplátku a nyní po čtrnácti letech není poznat, že tu památník odhalený roku 1923 nestál po celou dobu. Jen pozorný návštěvník si všimne dvojzajčného nápisu na spodním kameni: Zde stála obec Sklenářovice. Nejvyšší číslo je u Josefa Fucknera, do války odešel ze stavení čp. 49. Místní lidé památník věnovali svým třinácti blízkým, my jsme obnovou připomněli památku celé zaniklé vesnice. První světová válka mnohé změnila, ovšem strašnější druhá rozvrátila krkonošskou komunitu úplně. I to připomínají památníky padlých. Ten ve Sklenářovicích je zajímavým cílem pro vaše další putování.

V srpnu 1914 rukovali první muži do války, domů do Velké Úpy se jich 36 nevrátilo.

Petr Beneš ukazuje 17. listopadu 2000 v galerii Veselý výlet opravený pomník ze Sklenářovic.

Osada Černá Hora a lázeňské sídlo pojmenované podle Janova termálního pramene sice leží vedle sebe, ale po staletí patřily do dvou panství s různou správou. Lidé z Černé Hory chodili do kostela v Maršově, kde také pohřbívali zemřelé. To platilo i pro hospodáře ze stavení čp. 1, kterému se věnujeme na zadních stranách tohoto vydání. Janské Lázně náležely k panství Vlíčice se školou i kostelem ve Svobodě, i když u lázeňského domu vznikla první kaple už roku 1516. Od politických reforem po revolučním roce 1848 měly obě obce vlastní volenou samosprávu. Ke sblížení přispěl rychle rostoucí cestovní ruch v druhé polovině 19. století. Hosté neviděli rozdíl mezi službou v oblíbené restauraci Hofmannova bouda v obci Černá Hora a ve Zlaté vyhlídce v Janských Lázních. Posílení postavení lázní přinesla stavba katolického kostela vysvěceného 18. srpna 1885. Především pro klienty z protestantského Německa vznikl roku 1879 evangelický kostel se zvonom věnovaným samotný německým císařem Wilhelmem. Stála tu i židovská modlitebna. Kostely slouží dodnes, ale synagogu zničili nacisté po připojení Sudet ke Třetí říši v říjnu 1938. Zvláštností Janských Lázní je přidělení čísel popisných oběma kostelům, jako by šlo o obytné domy. Katolický kostel stavitelé výborně umístili na výběžek Středního hřebene, proto jej nemůže zakrýt okolní zástavba. Trasu původní lanovky z náměstí na Černou horu v roce 1928 tvůrci navrhli v ose mezi kostelem a vrcholem. Dnes vede jinudy a někdejší průsek slouží jako Černoohorská sjezdovka. Lyžař v dolní polovině před sebou vidí na konci lesního průseku jenom štíhlou věž kostela. Připomíná to barokní práci s průhledy krajinou. Při procházce po promenádě si na kamenné fasádě kostela prohlédnete památník padlých. Neokázalý a přitom kvalitní architektonický prvek přečkal těžké časy, kdy připomínky života starousedlíků byly ničené. Společné uctění padlých synů z Johannisbada, tedy Janských Lázní a Schwarzenbergu, tedy Černé Hory předznamenalo spojení obcí naplněného až 1. ledna 1950. Z třidvaceti obětí Velké války je osm jmen z Janských Lázní. První narukoval v srpnu 1914 místní učitel Vinzenz Krieger a jako první z Janských Lázní 4. listopadu 1914 přišel o život na ruské frontě. Ve škole jej nahradil mladý učitel Franz Jeschke, ale i ten musel do války a zemřel po zásahu střepinou granátu do hlavy 30. července 1916 na italské frontě v Jižním Tyrolsku. Jeho jméno na bronzové desce chybí, asi byl zapsán v jiné mateřské obci. Se stejným příjmením je mezi padlými vojáky z Černé Hory uvedený Hans, tedy správně Johann

Jeschke. Narodil se v lednu 1886 ve známém hostinci U klausy, dnes zvaném Horský dvůr. Jeho o rok mladší bratr Alfred na konci války koupil Braunovo hospodářství a podle nedaleké skály je přejmenoval na Modrokamennou boudu. Nejmladší bratr se později stal starostou obce, Hanse připomíná jen jméno na památníku padlých.

Modré kameny

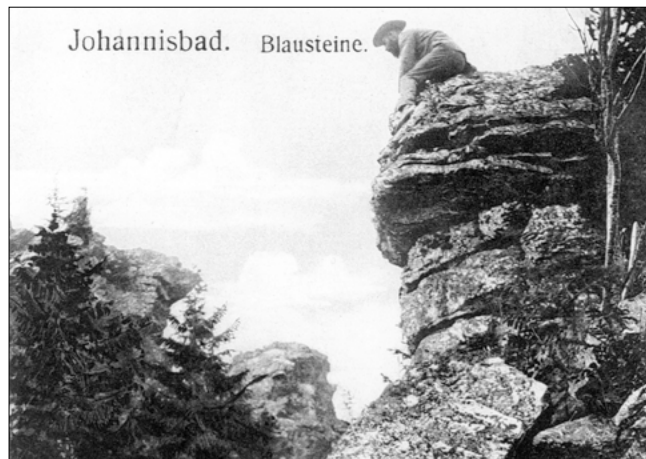
Jako turistický cíl jsou Modré kameny uváděny i v nejstarších průvodcích věnovaných Janským Lázním. Lázeňský lékař Bernhard Pauer připravil během pětadvaceti let pět různých vydání výborné příručky pro lázeňské hosty. Již v první z roku 1865 doporučoval vycházku k Modrým kamenům. Jsou větší skálou než žulový tor Polední kameny na titulní straně a jednou z největších v regionu. V Krkonoších se podle původního německého pojmenování Stein říká i velkým skalám trochu nelogicky kameny. Při pohledu odspodu ze žlutě značené turistické stezky budí Modré „skály“ respekt. Jsou zbytkem křemencového skalnatého žebra na jihovýchodní straně Světlé hory. Dole prastarý hřeben pokračuje méně přístupnou Harfou (též VV 36/2011) a končí skalnatým kaňonem Klausového dolu. Ten je letos kvůli opravě chodníku zničeného přívalem deštěm 2. června 2013 přístupný jen omezeně. U vstupu chybí mostek, cestáři opravují několik poškozených míst i dvě stabilizační přepážky známé z mnoha fotografií. Po povodni je Klausův důl už jiným místem, než které jste znali dosud. O tom se přesvědčíte příští letní sezónu, kdy bude opět otevřen. Výstup na Modré kameny je dobrou volbou. Zespodu vysoký skalní výchoz snadno zdoláte desetimetrovým výlezem po nakloněné horní straně. Jen párkrát se přidržíte rukama a nahoře poznáte, proč sem již před sto padesáti lety doktor Pauer posílal své pacienty. Teď vám jen prozradíme, že jistě nepřehlédnete nejvýraznější stavbu v údolí, katolický kostel v Janských Lázních. K Modrým kamenům můžete vystoupat z osady Černá Hora od Lesního domu, kolem Horského dvora, u Večernice vpravo uvidíte stavení čp. 1/ 201 popsané v těchto novinách vzadu. Projdete krásnou modřínovou alejí a u Modrokamenné boudy nastoupíte na žlutou stezku. Nebo zvolíte okruh okolo Klausového dolu po Zvonkové cestě k Černé boudě a zpět okolo Pardubických bud po Cestě T k Modrým kamenům. Ve všech vyjmenovaných historických domech vám nabídnou občerstvení. Nejsnadnější variantou je sotva hodinový sešup od horní stanice lanovky.

www.janske-lazne.cz

Janské Lázně s kostelem svatého Jana Křtitele roku 1886.

Pohlednice z roku 1907 dramaticky ukazuje Modré kameny.

Největší lyžařské středisko v ČR SkiResort ČERNÁ HORA - PEC se pěknou řadu let podílí na vylepšování programu letních hostů. U horní stanice lanovky Černohorský Express začíná 1. Krkonošská cyklistická naučná stezka, která vás provede po lesních cestách oblasti Světlé a Černé hory. Mezi seniory je oblíbená vycházková trasa s pozvolným klesáním z Černé hory do Pece. Nenáročný profil zvládnou i malé děti, proto je trasa v kombinaci s lanovkou často prvním školním výletem, na který se žáci v životě vypraví. Kabinková lanovka na Černou horu vám usnadní návštěvu největšího krkonošského mokřadu Černohorského rašeliniště. Můžete odtud sejít k dalším vybraným cílům jako je třeba enkláva lidové architektury Velké Toppelovy boudy nebo památník osviceného šlechtice v podobě lesního hrádku Aichelburg. Nedaleko horní stanice je oblíbená rozhledna Panorama s kruhovým výhledem na Krkonoše i daleko do podhůří. Sedačkové lanovky na Hnědý Vrch a Portášky zkrátí čas potřebný k nástupu na hlavní krkonošský hřeben a pomohou vám překonat výškový rozdíl. U horní stanice lanovky na Hnědém Vrchu najdete nejvyšší rozhlednu v Krkonoších. Tradiční cesta pro turisty a cyklisty na horských kolech vede od lanovky doleva k Liščí louce a kolem Lesní boudy dál na Lučiny a Černou horu. Zajímavý nástup na hřebeny ukrytý celou dobu ve stínu lesa začíná na opuštěné lesní cestě vpravo od stanice lanovky. Z konce slepé svážnice pokračuje pěšina do malého ledovcového karu Liščí jáma s prastarým smrkovým porostem, jakých po imisních, větrných a kůrovcových kalamitách mnoho nezbylo. Tady se pěšina napojuje na zeleně značený štětovaný horský chodník od Severky k Chalupě na Rozcestí. Od horní stanice lanovky Portášky můžete po vycházkové trase projít pohodlnou cestou údolím Šramlu zpět do Pece nebo Velké Úpy, když nezamíříte přes Růžohorky k vrcholu Sněžky.

Pro možnost okruhu a usnadnění vašeho putování údolím Úpy připravil SkiResort ČERNÁ HORA - PEC opět pravidelnou linku osvědčeného TourBUSu. V červnu a září o víkendech a o svátcích, během prázdnin pak každý den jezdí turistická autobusová linka mezi Peci pod Sněžkou a Janskými Lázněmi. Letos je rozšířená o poslední jízdu v 17.10 z centra Pece. Pro aktivní pobyt v údolí Úpy využijte do 4. října společnou jízdenku TourPAS s řadou výhod. Koupíte ji v pokladně a informačním centru u dolní stanice lanovky Černohorský Express a v hotelu Omnia v Janských Lázních, v dolní stanici lanovky Hnědý Vrch, v hotelu Horizont, IC Veselý výlet a IC Turista v Peci pod

Sněžkou, v dolní stanici lanovky Portášky ve Velké Úpě, v IC Horní Malá Úpa a IC Rýchorka ve Svobodě nad Úpou. Pro dospělého stojí 550 korun plus 50 korun zálohy za čipovou kartu, kterou vrátíte v prodejních místech a v automatech u všech tří lanovek. V okamžiku zakoupení je karta aktivovaná na deset dní, proto se vyplatí především při prodlouženém víkend, týdenní dovolené nebo opakované víkendové návštěvě údolí Úpy. Hosté ubytovaní v Peci a ve Velké Úpě si mohou u svého ubytovatele vyzvednout pro celý pobyt aktivovanou KARTU HOSTA s řadou slev včetně desetiprocentní slevy na TourPAS (při nákupu v Peci a Velké Úpě). S TourPASem získáte předplacenou obousměrnou jízdenku na tři lanovky, tedy Černohorský Express, Hnědý Vrch a Portášky. Jízdy můžete kombinovat, podle trasy výletu je třeba třikrát na Černou horu, dvakrát sjet z Hnědého Vrchu a z výletu ze Sněžky se vrátit do údolí lanovkou Portášky. Také můžete zvolit variantu TourPAS+ za 850 korun pro dospělého, v které je navíc obousměrná jízdenka pro lanovku Sněžka. V tomto případě ušetříte jen tady 90 korun. K TourPASu dostanete místenku na tři jízdy TourBUSem, bez ní zaplatíte 50 korun při každém nastoupení. Řidič vám místenku při nastoupení procvakne a vy si ji uschováte na další dvě jízdy v době platnosti společné jízdenky. Můžete se svést s kolem, koloběžkou, kočárkem i psem s ochranným košíkem. Děti do pěti let jezdí zdarma. Součástí každého TourPASu jsou také tři jízdy na bobové dráze v Relaxparku Pec pod Sněžkou a tři volné vstupy na koupaliště v Trutnově. V informačních centrech dostanete skládačku s jízdním řádem, cenami lanovek a TourPASu s přehledem slev na další vybrané služby. V obrazovém plánu východních Krkonoš jsou vyznačené oblíbené trasy pro pěší a cyklisty i zastávky TourBUSu.

SkiResort ČERNÁ HORA - PEC, provozuje společnost **MEGA PLUS**, Janské Lázně čp. 265, PSČ 542 25, infolinka 840 888 229 e-mail: skiresort@skiresort.cz, www.skiresort.cz.

Kabinková lanovka Černohorský Express jezdí každých 30 minut od 9.00 do 18.00 s výjimkou 12.30.

Lanovka Hnědý Vrch jezdí v každou půlhodinu od 9.00 do 17.00 s výjimkou 12.30.

Lanovka Portášky jezdí v každou půlhodinu od 8.00 do 18.00.

První lanovka v ČR vyjela na Černou horu při slavnostním otevření po poledni 31. října 1928

Moderní TourBUSy stejné značky jako nyní jezdily v Krkonoších už na konci třicátých let.

První turisté přicházeli do Krkonoš v druhé polovině 18. století, aby spatřili atraktivní přírodní scenérie, především Sněžku s Obřím dolem, ledovcová jezera Malý a Velký Rybník, ledovcový kar Sněžné jámy, žulové skalní výchozy zvané tory rozestě podél hlavního hřebene, skalnaté Kozí hřbety, vodopády na Kamienczyku, Szklarce, Labi a Pančavě. Naše hory po staletí úředně rozdělené zemskou a od roku 1742 státní hranicí se podařilo zcela otevřít teprve nedávno. Dnes ze severu na jih a opačně přecházíme bez omezení po jakémkoliv značené cestě. Mezi správci hor na obou stranách panují nejvřelejší vztahy v celé historii. Pro zdůraznění celistvosti pohoří a podobného přístupu k ochraně mají od roku 2013 Karkonoski park narodowy a Krkonošský národní park (KRNAP) společné logo se Sněžkou, květem hořce a endemitu zvonku českého. I vy při hledání nejkrásnějších přírodních turistických cílů vystřídáte polskou severní a českou jižní stranu Krkonoš. Vydáte se na túry do nejceněnějších částí národního parku.

Malý a Velký Rybník

S podivem se můžeme v malém pohoří těšit ze dvou parádních ledovcových jezer. Ve Vysokých Tatrách jim říkají pleso, v Krkonoších méně exoticky rybník, tedy německy Teich a polsky staw. V době ledové před sebou ledovce hrnuly tolik kamení a zeminy, až přehradily morénou údolí a ve vzniklém karu se drží voda i po desítkách tisíc let. Kolem Malého Rybníku prochází turistická stezka a původně letní boudu s chovem dobytka už dlouho využívají i s restaurací turisté. Pro plavbu na sedm metrů hlubokém jezeře tu v minulosti půjčovali lodičky, na zamrzlé hladině probíhaly soutěže v rychlobruslení i běhu na lyžích, na břehu uvedli velké divadelní představení a zazněly koncerty vážné hudby. Tajemnější, až sedmadvacet metrů hluboký Velký Rybník zůstal stranou lidského dění. Kromě rybaření byl využíván snad jen k získávání ledu pro chlazení piva. Horalé až metr silný led rozřezávali přímo na zamrzlé hladině listovou pilou a bloky svázeli na saních rohačkách do hotelů v Karpaczi. Dnes je celá oblast kolem nádherného jezera uzavřená a nevede sem ani turistický chodník. Osmihektarovou hladinu můžete na severovýchodě vidět z vrcholu Sněžky, ale nejhezčí pohled vás čeká ze záprazí zaniklé boudy Prince Jindřicha u Cesty přátelství. Doporučujeme obkroužit rybníky po trase od Luční boudy k Polednímu kameni, dolů na Polanu, k Malému Rybníku a zpět na hřeben.

Kozí hřbety

Tři a půl kilometru dlouhý místy skalnatý hřeben je dominantou Špindlerova Mlýna, ale jeho ostrou klikatou linií nejlépe uvidíte svrchu od Luční hory. Na vyhlídku dojdete buď za pětadvacet minut od Luční boudy

nebo sem vystoupáte po Judeichově cestě za hodinu dvacet od Svatého Petra. Nedaleko odtud stávala Rennerova bouda a přírodní scenérie Kozích hřbetů ji v létě zajišťovala plnou restauraci s terasou až pro sto dvacet hostů. Podobný kopec v Čechách nenajdete, na obě strany strmě padající srázy připomínají mladší Karpaty a Alpy než zaoblená pohoří druhohorního původu. V minulosti po Kozích hřbetech vedla „alpská“ stezka, její zdolání patřilo mezi vzácnou atrakci pro nejzdatnější turisty. Podle majitelky panství hraběnky Aloisie Czernin-Morzinové se ji říkalo Luisina lovecká stezka. V tu dobu se ještě vysoko nad osadou Svatý Petr na jižních stránkách Kozích hřbetů pásł dobytek a na loukách těsně pod dlouhým vrcholem dokázali horalé sklízet seno. Dnes většinu umělé odlesněných ploch opět pokrývá kosodřevina. Průvodce vydaný roku 1892 radí turistům sledovat cestou od Rennerovy boudy ke Kozím hřbetům dobyt看 vyšlapané pěšiny, které je dovedou na vyhlídku v sedle. Až později zdejší cesty upravil Krkonošský spolek, jen vyšlapaná hřebennovka se zásahům vyhnula. Nový majitel panství Rudolf Czernin-Morzin a jeho lesní personál už stezku nechtěl. Ve dvacátých letech se stejným místě za vyhlídkou jako je nyní panel Správy KRNAP s omezením vstupu na hřeben, zakazoval tabulkou totéž panský lesní úřad Vrchlabí pod pokutou deseti korun. Dnes je hřeben zcela neprostupný. Posledního září 1997 narazil do Kozích hřbetů malý vrtulník s výzkumníky. Záchranáři Horské služby z Pece při pátrací akci zkoušeli projít starou stezkou přes Kozí hřbety. Podle jejich vyprávění se velmi dlouho těžce prodírali kosodřevinou. Příroda si prosekanou cestu vzala nejspíš navždy zpět. I proto krásné Kozí hřbety patří mezi nejkřídlnější místa Krkonoš.

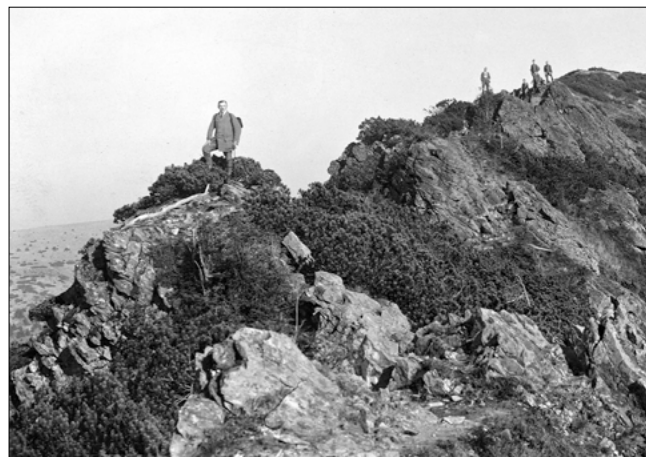
Pančavský vodopád

Padající voda lidi fascinuje, všude ve světě patří vodopády k vyhledávaným cílům. Snad jen v Norsku a na samém jihu Nového Zélandu jich je tolik, že nemohou být všechny turistickou atrakcí. Krkonošské vodopády nejsou velkolepé, téměř všechny jen stékají, nikoliv padají ze skály. Připomínají velké skluzavky. Ovšem při jarním tání a především po příválových deštích předvádějí krásné divadlo. To platí hlavně pro nejvyšší v Labském dole a Úpské jámě. Ovšem turisté chodí po horách především v suchém létě, proto už na konci 19. století vodě na hraně Labského dolu porouchali, aby padala dolů, když turisté zaplatí. Na dně Labského dolu stála prostá bouda s „obslouhou“ Pančavského vodopádu. Poté co se skupina složila na deset korun nebo patnáct feníků, zastroubil horal na polnici a druhý nahoře uvolnil stavidlo. Několik vteřin se dolů řítila voda jako při jarním tání nebo v silném dešti. Stejnou službu měl i nižší sousední splav Labský, jak se tehdy česky říkalo. V národním parku se už přírodě neporoučí a tak spatří mohutnost největších vodo-

V létě 1912 se hosté zastavili na čelní moréně Malého Rybníku.

Hřebenová stezka přes Kozí hřbety v roce 1922.

pádů jen ten, kdo se do hor vypraví ve správný okamžik. A věřte, je to zážitek sledovat masu vody padající z nejvyššího vodopádu v ČR v průměrném směru vysokém 148 metrů. Ovšem při maximálním průtoku není ze dna Labského dolu kvůli oparu a dešti snadné Pančavský vodopád vyfotografovat. O tom by mohl vyprávět geomorfolog Vlastimil Pilous, který zkoumal, fotografoval a v časopise Krkonoše popsal všechny vodopády na české straně hor. Teď o nich spolu se Správou KRMAP připravuje publikaci. Mezi nejdéle vyhledávané turistické cíle patří dva vodopády u Szklarske Poreby na severní straně hor. Jejich podobu zachycovaly grafiky už na konci 18. století. U sedmadvacet metrů vysokého vodopádu Kamieńczyka před sto lety fotograf pořizoval na počkání hostům na památku kvalitní snímky. I na nižší vodopád Szklarki národní park vybírá mírně vstupné. Ze všech krkonošských přírodních cílů mají tyto dva vodopády povahu nejsnadněji přístupných atrakcí, což jim neubírá na kráse.

Sněžné jámy

Nejskalnatější scenérie Krkonoše je působivá při pohledu seshora z hlavního hřebene, zespoda od zeleně značeného turistického chodníku, úžasná je i z letadla. Malá a skalnatým hřebínkem oddělená Velká Sněžná jáma z nadhledu vypadá, jakoby obr dvakrát hrábl do obrovské oblé kupy písku. Letecké záběry nám musí stačit, protože hlavní krkonošský hřeben je pro vyhlídkové lety i kvůli vašemu klidu při putování přírodou uzavřený. Proto se sem vypravte pěšky a letecký snímek kupte od profesionálního fotografa na pohlednici. Většina hostů vidí ledovcem vypreparovaný skalnatý kar jen seshora od boudy, která dnes slouží polským telekomunikacím. Bouda u Sněžných jam je spolu se zástavbou na Sněžce nejvýraznějším lidským výtvozem na hřebenech Krkonoše. Zážitkem je okružní túra s návštěvou divoké přírody dole pod jámami. Můžete začít u vypálené Petrovky a projít zelenou stezkou nad Reglami až ke Staré Slezské boudě, které Poláci říkají Pod Labským Szczytem a kterému my říkáme poeticky Violík. Zpět se vrátíte po hlavním hřebenu kolem několika skalních útvarů. Tory, jak se jim odborně říká, sice nejsou tak působivé jako Polední kámen zachycený na titulní straně, ale leží v hezkých přírodních partiích a každý sám o sobě je zajímavým cílem.

Černohorské rašeliniště

Sedlo mezi Světlou a Černou horou je natolik ploché, že mohl vzniknout největší mokřad v hřebenové části Krkonoše. Pomalu odtékající voda prospívá rašeliníku, který dokáže jako jedna z mála rostlin vyrůstat na odumřelých tělech vlastního druhu. Mechu podobná rostlina vytvo-

řila až dva a půl metru vysokou organickou vrstvu nasycenou vodou. Lesní Černohorské rašeliniště patřilo k nejoblíbenějším loveckým revírům panství Maršov. Nedaleko velké rašelinové louky stála až do léta 1935 lovecká chata Emma, z které lovci za tmy vycházeli hledat tetřevy, tetřívky a hlavně trofejové jeleny. Po dokončení lanovky na Černou horu v roce 1928 sem přicházelo stále více turistů a lesníci loveckou chatu přestěhovali blíž k Tippeltovým boudám, kde stojí dodnes. Rašeliniště obcházely lovecké chodníky, ale do centrální části nešlo mimo zimu nahlédnout. V sedmdesátých letech minulého století Správa KRMAP ve východních Krkonoších zřídila tři naučné stezky. První v oblasti Obřího dolu, druhou na Rýchorách a v létě 1977 překonaly mokřady Černohorského rašeliniště dřevěné povalové chodníky. Truhlářský mistr Ladislav Matějka postavil na okraji velkého rašeliniště vyhlídkovou věž. Strážce Jan Zámíš organizoval stavbu dřevěného povalu, ten současný už je nejméně pátý a leží ve vrstvě na zbytku původního, stejně jako roste rašelinik na rašeliníku. Naopak byla o tři roky později zrušená tyčovaná zimní cesta od Václaváku k Pardubickým boudám přes velkou rašelinovou louku. Dnes rašeliniště v dostatečné vzdálenosti obíhají v zimě perfektně upravené stopy a do 1. zóny NP není důvod na lyžích vstupovat. Nedaleko Hubertovy vyhlídky na severním okraji pětadesát hektarů rozlehlého rašeliniště je na dřevěném ostrůvku zastávka Mrtvý les. Na panelu je vysvětleno, proč nejhlubší partie rašeliniště nemohou zarůst vysokým lesem a v otevřeném prostoru se daří vzácným rostlinám, třeba rosnatce okrouhlosté, klikvě bahenní nebo fotogenickým suchopýrům. Správa KRMAP před letošní sezónou vylepšila nebo nově vybavila šest naučných stezek včetně Černohorského rašeliniště. V informačních centrech národního parku si vyzvednete nový prospekt Naučné stezky KRMAP s inspirací k poznávání dalších cílů v horské přírodě.

www.krnap.cz

KRKONOŠE

Měsíčník o přírodě a lidech z Krkonoše, Jizerských hor a Podkrkonoší, vydává Správa Krkonošského národního parku, tel.: 499 456 333. Objednat lze na adrese redakce: Časopis Krkonoše, Dobrovského 3, 543 11 Vrchlabí, e-mail: krkonose@krnap.cz

Studenti se vyfotografovali 3. června 1898 u největšího vodopádu Bílého Labe.

Autor nazval roku 1938 snímek od Sněžných jam „Nebeská procházka“.

LESNÍ BOUDA PLNÍ KULINÁŘSKÉ SNY

Před dvaceti lety na Lesní boudě přišla nová majitelka Markéta Krejplová. V duchu tradice starobylého horského domu obnovila nejen interiér, ale především životní styl budských horalů v soudobém pojetí, včetně chovu dobytka, ubytování a poskytování pohostinství s výjimečnou kuchyní. Již pět let je Lesní bouda certifikovanou ekofarmou s chovem ovcí a koz pro maso. Před tím si majitelka s rodinou stanovila dlouhodobou vizi nabízet v restauraci něco mimořádného v návaznosti na produkci farmy. Proto je Lesní bouda známá specialitami z jehněčího, kůzlečího i skopového masa. V denním jídelníčku běžně naleznete mezi hotovými jidly kůzlečí nebo jehněčí ragú, pečenou jehněčí kýtu na černé omáčce s bosáky, jehněčí nebo kůzlečí roládu s listovým špenátem a bramborovým knedlíkem, pečené kůzlečí nebo jehněčí na rozmarýnu i jiných bylinkách. Velmi neobvyklé jsou jehněčí hřbety na zelenině pečené v alobalové gondole, či jehněčí kolínka s poctivou bramborovou kaší nebo jehněčí kotletky na česneku se staročeskými bramborami i skopové klobásy dle vlastního receptu. Z jídel na objednávku patří mezi hosty k oblíbeným grilovaná jehněčí panenka s višňovou omáčkou a plátky mandlí. Kde jinde, než na hřebenech Krkonoš turistům nabídnout ochutnávku zapomenutých jídel podle starokrkonoských receptur budských hospodyň. Ve dnech 3. až 6. července na Lesní boudě každoročně pořádají speciální akci nazvanou Krkonoské dny, aneb ochutnejte Krkonosě. Přijďte vyzkoušet lákavou nabídku pokrmů z luštěnin, brambor a kozích sýrů, které získaly věhlas už kdysi u habsburského dvora ve Vídni. Svoji originalitou každého překvapí polévky kyselo z chlebového kvásku a dumlikačka z tuřinu, sekaná z kroup, rozcuchaná nevěsta neboli bramborový koláč s jablky, sejkory s vopichem, tedy placky z brambor s libečkem, borůvkový žahour nebo špenát z mladých kopřiv. Největším lákadlem jsou pochoutky z kozího mléka. Celá produkce čerstvých kozích výrobků spřátelené ekofarmy putuje na stoly Lesní boudy. A věřte, že i zarpnutí odpůrci aroma koziny změní po ochutnávce svůj názor, když poznají, jak má chutnat čerstvý kozí sýr v kvalitě Bio. Na Lesní boudě ochutnáte z grilovaných kozích sýrů oblíbené se slaninou a zelenými fazolkami nebo se zakysanou smetanou a brusinkami, či s rajčatovým pyré a grilovaným lilkem. Drvoštěpský chleba je s pomazánkou z kozího tvarohu, čerstvých bylinek a česneku. Sladký kozí tvaroh s žahourem, tedy kvelou z borůvek a perníku, překvapí neznalé svoji neobvyklou lahodnou chutí. Pro vás, co nejste milovníky skopového, jsou v nabídce další speciality jako třeba vepřová líčka na víně, vepřová kotleta na pivo a medu, marinovaná řepa s dýňovými semínky, borůvkové knedlíky, tradiční svičková. Všechny pokrmy doplňují v boudě pečené rohlíčky a toustový chléb. O víkendu 15. a 16. srpna pořádá Lesní bouda pro

veřejnost osvědčené Farmářské dny zaměřené na grilování jehněčích špízů, sekaných bifteků, kůzlečích medailonků a jehněčích jatýrek. Nebude chybět ani borůvkový pivní speciál z Černé Hory. Kulinařský koncert je doplněn ukázkami zpracování a spřádání ovčí vlny, ruční výrobou šperků z korálků a dětskými koutky s ručními pracemi. Na webových stránkách Lesní boudy najdete na každý týden pozvání na gurmánský večer. Načasujte si návštěvu na večerní ochutnávku, které příjemně zakončí váš letní den. Splňte si tak gurmánský sen na venkovní zahradě u Lesní boudy s krásným výhledem z 1100 metrů nad mořem do širého kraje pouhých dva a půl kilometru od Pece pod Sněžkou a dvacet minut od rozhledny na Hnědém Vrchu. Po citlivé rekonstrukci s důrazem na zachování tradiční atmosféry Lesní bouda nabízí ubytování ve dvou až čtyřlůžkových pokojících z části s vlastní koupelnou. Pro náročnější hosty je připravený prožitek ve venkovní vírivce.

Lesní bouda, ač v Peci pod Sněžkou, má poštovní adresu: Černý Důl čp. 187, PSČ 543 44, tel., fax: 499 896 343, mobilní: 602 148 099, e-mail: info@lesnibouda.cz, www.lesnibouda.cz, příznivé ceny, domluvíte se i německy.

WELLNESS HOTEL BOUDA MÁMA

Restauraci hotelu Bouda Máma vedle ubytovaných hostů využívají poutníci Obřím dolem, návštěvníci lanovky na Sněžku a vyznavači dobré kuchyně. Při cestách po světě se nám vždy brzy stýská po chuti dobrého českého chleba. Je základem naší kuchyně a zákuskem, který se nikdy neomrzí. Když hosté Boudy Máma usedají při snídani ke stolu, je celá restaurace provoněná čerstvě upečeným chlebem. Součástí areálu je pizzerie, v jejíž peci od brzkého rána pečou vlastní staročeský kváskový chléb. Je podáván jako příloha k různým specialitám, krkonoské kyselo dostanete místo v talíři přímo v bochníku chleba. Vždy ve čtvrtek ožije venkovní altánek při grilování kýty naložené v nálevu a místní chléb je opět výbornou přílohou. Mezi stále místní speciality patří krkonosská vepřová pečeně se žemlovými knedlíky a švestkovou omáčkou, krkonosské bramborové nočky se zelím a uzeným nebo tkalcovské bramborové placky s jablky. Kuchyně je založená na českých jídelch a nabízí i několik lehkých variant. Naopak v pizzerii poznáte to nejlepší z italské kuchyně, všechna jídla tu připravují z originálních italských surovin. Čtyřjazyčný bohatý jídelní lístek obsahuje moučníky ke kávě, poháry a odpolední svačiny. Točí se tu Plzeň a Gambrinus. Vinotéku zásobuje italské vinařství Zonin. Od nové dolní stanice lanovky na Sněžku sem půjdete jen pět minut. Při návratu Obřím dolem vás směrovka upozorní na zkratku rovnou do restaurace.

Tradice pohostinství horských bud sahá do 19. století*Biofarma Lesní bouda*

Vladimír Nikl přeměnil obyčejnou boudu na čtyřhvězdičkový hotel. Po modernizaci pokojů a restaurace v původní roubené části chalupy přibyl tříhvězdičkový hotel, později rozšířený o čtyřhvězdičkovou moderní budovu. S restaurací a sportovním zázemím je hotel propojený podzemní chodbou. Všechny prostory jsou nekuřácké a mají pokrytí rychlým internetem. Do objektů s dobře vybavenými hotelovými pokoji a apartmány se vstupuje vlastním vchodem s lyžárnou se skříňkami a sušáky na boty. Wellnessový program tvoří především bazén s protiproudem a vířivka. Po ochlazení v Kneippově lázni mohou následovat masážní sprchy. Pro hosty je připravená relaxační část s absolutním klidem a čtyřmi saunami. Vyberou si mezi tradiční finskou, solnou, laconiem nebo bylinkovou. Sportovní vybavení hotelu nabízí hřiště na squash, stolní tenis, posilovnu se sedmi stroji včetně kola na spinning a stepper. Venkovní hřiště na tenis, volejbal, nohejbal se v zimě mění na oblíbené kluziště navštěvované hosty ze širokého okolí. Jinou zábavu poskytuje bowlingová dráha nebo biliár. Nejmenší děti se zabaví v dětském koutku. Ubytování hosté mají až dva vstupy do wellnessu a sportovní části zdarma. Přímo u hotelu je sjezdovka s vlekem a technickým sněhem pro ubytované hosty zdarma. Po úzké cestě k boudě vyjíždějí jen hotelové vozy řízené profesionálem, hosté parkují v údolí v hotelových garážích a na vlastním parkovišti. Nahoru je vozi hotelový minibus, který v zimě zajišťuje ve dvacetiminutových intervalech k lyžařskému areálu SkiResort. Při pobytu pět nocí a více v pensionu v pokoji 3* a v hotelu v pokoji 4* dostane každý dospělý jízdenku na novou lanovku na Sněžku. Nabídka neplatí při platbě šeky a objednavce přes zprostředkovatele.

Bouda Máma wellness hotel v Peci pod Sněžkou čp. 124, PSČ 542 21, majitel Vladimír Nikl, tel. hotel: 602 304 989, tel. rezervace: 244 465 666, e-mail: hotel@boudamama.cz, www.boudamama.cz. Domluvíte se i německy, polsky a anglicky.

ZASTAVENÍ NA HORSKÉ FARMĚ RŮŽOHORKY

Děčínská bouda na Růžohorkách poskytuje jedny z nejlepších tradičních služeb v Krkonoších. Vкусné a dotažené prostředí starého dřevěného domu, originalita i vstřícnost obsluhy v dobovém ustrojení zaujmou každého hosta. Základem vyhlášené krkonošské kuchyně je místní horské hovězí, vepřové a jehněčí maso. Z malých farem jsou brambory a vysoké zelí, z lesa houby a borůvky, bylinky především z vlastní zahrady na Růžohorkách v nadmořské výšce 1280 metrů. Nabídka začíná polévkami, někdy hříbkovou, dumlíkovou z tuřinu, kulajdou a vždy krkonošským kyslem. Hospodyně Radka Mlejnková vaří podle receptů

ze starých krkonošských kuchařek. Specialitu z hovězího masa připravuje podle návodu z 18. století s chlebovou omáčkou a šfouchanými bramborami. Vepřovou pečinku prokládá sušenými švestkami, podobně vylepšuje chuť pečené kachny. Dvakrát týdně v Děčínské boudě připravují chléb, chlebové bochánky a škvarkové placky. Farmářskému chlebu s vlastním přírodním či kořeněným tvarohem říkají horalova pochoutka, vždyť bývala po staletí ve Velké Úpě nejčastějším pokrmem. Jiným jednoduchým jídlem je pohanková palačinka s oblohou a dobrou šlehačkou nebo krajíc místního chleba se sádlem a škvarky s cibulí a česnekem, popřípadě s jehněčí klobásou. Podle sezóny hospodyně vaří velké kynuté knedlíky s oSTRUŽINAMI, meruňkami, jahodami, malinami nebo borůvkami. Objednat si můžete jen jeden nebo od každého druhu kus. Čaje různých příchutí dostanete ve velkém hrnku a třeba s medem. Do oblíbeného teplého jablečného moštu přidávají skořici s kousky jablek, do malinovky horké maliny. Točí i českou kofolu a především všechny druhy místního piva Krakonoš. Nejoblíbenější je kvasnicová dvanáctka, někdo si dá řezané, jako zvláštnost vám namichají „krkonošský radler“.

Vyhlášenou Děčínskou boudu s hostincem a horskou farmou provozují Radka a David Mlejnkovi. Chovají třináct krav a stovacet ovcí a obhospodařují padesát hektarů horských luk ve Velké Úpě, v Peci a na Poimezních Boudách. David připravuje krmení, sklízí a hnojí louky, přesouvá ohradníky a s pasteveckými psy přehání ovce. Dojí krávy pro domácí mléko na sýr, jogurt a tvaroh, které zpracovává v nové mlékárně. Radka s dcerou Radkou, kuchařkou Lucií a pomocníky pečují o hostinec a hostinské pokoje. Na Děčínské boudě se jim podařilo obnovit tradici horských bud s hospodářstvím a službami pro turisty. Specialitou horské farmy je nejen pro ubytované hosty u boudy postavená velká kád s horkou vodou a příměsí soli i bylinek. Dřevem ji podle venkovní teploty hospodář roztápí až dva dny, aby voda měla příjemných 38 až 42°C. V létě ubytovaní hosté parkují u farmy nebo vyjedou se slevou lanovkou z Pece na Růžovou horu. Odtud jim odvezou zavazadla. V zimě rolbou přiváží zavazadla od lanovky nebo z Velké Úpy zároveň pravidelně projíždějí trasu od boudy Jana. Otevřeno mají celý rok, vždyť přeci od hospodářských zvířat nemohou odjet.

Horská farma Růžohorky – Děčínská bouda v Peci pod Sněžkou, Velká Úpa čp. 181, PSČ 542 21, provozují Radka a David Mlejnkovi s rodinou, tel. 733 557 999, e-mail: horskafarma@email.cz, www.ceskehory.cz/decinskabouda. Domluvíte se i německy.

Wellness hotel Bouda Máma

Horská farma Děčínská bouda

Firma s dlouholetou tradicí a zkušenostmi nabízí prádelenské služby (praní, půjčování, pronájem a prodej prádla), hotelům, penzionům, restauracím, ale i nemocnicím, zařízením sociálních služeb apod. Průmyslovým podnikům a obyvatelům nabízí čistírenské služby (čištění a praní pracovních a společenských oděvů, ostatního textilu, kožesin a kožených výrobků). Společnost je držitelem certifikátů systému řízení dle ČSN EN 9001, 14 001 a 14 065.

Kontakt: + 420 491 423 745

obchod@pradelny.cz, nachod@pradelny.cz

www.pradelny.cz

VINOTÉKA NADE DNEM WINE BAR

skvělá stáčená a lahvová vína, posezení u čaje nebo kávy nekuřácké prostředí, Wi-Fi připojení, bezbariérový vstup, dětský koutek, ochutnávky vín, besedy a koncerty

Uspořádejte u nás rodinnou oslavu, večírek, firemní akci!

Přizpůsobíme otevírací dobu, zajistíme občerstvení, točené pivo i dopravu k vám domů.

HORNÍ MARŠOV, Třída Josefa II. čp. 83,

otevřeno po–čt 14–20, pá–so 11–22

Chcete-li dostávat elektronické pozvánky na příští akce, napište na vinoteka@nadednem.cz.

www.nadednem.cz, tel. 734 479 229

STAVEBNÍ A INŽENÝRSKÁ FIRMA KLIMEŠ s.r.o.

PILA MARŠOV

Třída Josefa II. 227, 542 26 Horní Maršov, tel. 499 874 147, e-mail: stavby@klimesmarsov.cz / www.klimesmarsov.cz

Trámy, fošny, prkna
Krovy a roubenky
Obklady fasád, ploty
Pořez vašeho dřeva
Expresní řezání

Stavební práce a projekty
Tesařské práce
Truhlářské výrobky
Štětované cesty, zidky
Broušení kotoučů a listů

VESELY VÝLET®

ochranná známka

Sezónní noviny Veselý výlet, Temný Důl čp. 46, 542 26 Horní Maršov, tel. 499 874 298, e-mail: info@veselyvylet.cz, www.veselyvylet.cz, vydavatel/redaktor: Lenka, Miloslav a Pavel Klimešovi, jazyková úprava: Jarmila Klimešová, grafická úprava: Květa Krhánková, ilustrace: Květa Krhánková, Zdeněk Petíra, Stanislav Špelda, fotografie: Foto: Bohdan Holomíček, Pavel Klimeš, Wenzel Lahmer, Wenzel Pfohl, Franz Pietschmann, Josef Schwarzbach, Emanuel Werner a archiv vydavatelů, sazba: Tisk OFSET a.s. Úpice, tel. 499 881 171, tisk: Profi-tisk group s.r.o., Olomouc, překlad do němčiny: Hans-J. Warsaw, překlad do polštiny: Andrzej Magala, uzávěrka: 19. 6. 2015, náklad: 50.000 kusů, z toho 28.000 kusů v české, 15.000 v německé a 7.000 v polské verzi. Máte-li zájem o zaslání vydání Veselého výletu (příště 45/zima 2016) poštou, pošlete spolu s adresou 40 Kč, jste-li z České republiky nebo 190 Kč, jste-li v cizině nebo si noviny objednejte osobně v informačním centru Veselý výlet v Temném Dole nebo v Peci pod Sněžkou.

Veškerá autorská práva vyhrazena!

HISTORICKÝ ADRESÁŘ

Nejobsáhlejším úkolem zapsaného ústavu Paměť Krkonoš je shromáždit a zpřístupnit historické informace o objektech a obyvatelích východních Krkonoš. Základní jednotkou je dům s číslem popisným. Zajímá nás ve dvaceti katastrálních územích bývalého soudního okresu Maršov přes dva a půl tisíce domů, chalup, horských bud i průmyslových objektů včetně již zaniklých. Se stavbami bez čísla popisného je jich nejméně o čtyři stovky více. Připočítáme-li drobné památky jako boží muka, kamenné rozcestníky, památníky a pomníky, sledujeme přes tři tisíce objektů. Kromě veřejně přístupných informací uložených v archivech a na úřadech hledáme podklady v literatuře, rukopisech, ve výpovědích pamětníků, u bývalých i současných majitelů. Fotografie ve veřejných archivech chybí, proto nás potěší nalezení každého snímku domu či lidí s ním spojeným. Tisíce snímků jsme sesbírali, ale hlavní díl práce naši neziskovou organizaci teprve čeká. Po zařazení dat informace umístíme na webové stránky www.pametkrkonos.cz. Rychlost sestavení historického adresáře je závislá na finančních prostředcích umožňujících profesionální práci a vytvoření archivu s badatelnou. Pro optimální verzi jsme si vytyčili termín deset let. A k čemu je dobré znát bývalou podobu domu, jména, data, činy a někdy i tváře obyvatel, kteří tu žili před námi? Chceme přispět k poznání historie vykořeněného kraje a podpořit vztah lidí ke svému domovu.

Evidence domů začíná obvykle jedničkou. V Horním Maršově má čp. 1 zámek, v Albeřicích bývalá škola, v Janských Lázních Lázeňský dům s termálním pramenem. V Peci je prvním domem prostá chalupa na Pecké samotě. Ve Sklenářovicích stavení čp. 1 zaniklo, stejně jako všech jedenačtyřicet dalších domů. Jednička ve Svobodě nad Úpou, přidělená stavení v místě dnešní pošty už při prvním číslování roku 1771, zmizela teprve nedávno. Úředníci neuvážené přechíslovali všechny domy. I proto je stejných čísel popisných včetně jedniček v historickém adresáři mnohem více, než by se mohlo zdát. Například Velká Úpa má již čtvrté číslování a jedničkou byla pokaždé jiná chalupa. V druhém číslování zavedeném roku 1805 mělo úpské čp. 1 dokonce stavení na Volských boudách v katastru obce Černá Hora. Proto jsme s velkým úsilím vypracovali přehled všech historických čísel popisných přiřazených k nyní platným, v případě zaniklých domů k pozemkovým parcelám. Jako ukázkou historického adresáře jsme vybrali dům čp. 1 v dříve samostatné obci Černá Hora. Dnes je součástí Janských Lázní a po sloučení horské hospodářství dostalo nové číslo 201. Konečná verze historického adresáře bude obsahovat i přehled zdrojů, podle kterého se dozvíte, že třeba Tereziánský a Josefský katastr uložený v Oblastním archivu v Zámruku zpracoval profesor Helmut Kneifel, nebo že seznamy transportů 1945 a 1946 s dvaatřiceti tisíci jmény vysídlených starousedlíků z Trutnova přepsal z podkladů okresního archivu tým okolo letos zesnulého Petra Volkera Schulze. Badatelé ústavu Paměť Krkonoš zpracují například farní soupisy duší, sčítací archy obyvatel a v neposlední řadě ústní sdělení pamětníků. Vaše případné informace připojíme po redakční stylizaci k jednotlivým domům s uvedením zdroje.

Horské hospodářství Janské Lázně čp. 201

Historická obec: Černá Hora (Schwarzenberg); dnes Janské Lázně
Číslo popisné: od roku 1771 **ČH čp. 1**, současně **JL čp. 201**,
Katastrální území: ČH, st. parcela .4; lokalita: Přední Černá Hora (Vorderer Schwarzenberg); jméno domu: není (dříve Hübel-Vinz Haus)

Stavební popis 2015: Hospodářské zděné stavení z roku 1937 s obytným polopatrem; přední sedlový vikýř s pokojem pro hosty; zadní sedlový seníkový vikýř; obytná část v západní, chlévy a stodola ve východní části přízemí; obytná část v západním a půda na seno ve východním podkroví; vodorovné deštění polopatra, šablony jako střešní krytina, kamenicky provedené vstupní schodiště s podestou, původní kůlna na nářadí.

Architektonické hodnocení: autentické hospodářství bez rušivých prvků

Stavebně historický vývoj: Největší hospodářství v lokalitě od poloviny 18. století užívaly alespoň čtyři generace rodu Wimmer původem z Malé nebo Velké Úpy. Rodina Kühnel z Maršova hospodářství koupila po roce 1868 a žila tu do léta 1946. Při zásadní přestavbě domu kolem roku 1925 nahradili přední průchozí rizalit výrazným křídlem s hostinskými pokoji v 2 NP, místo roubení bylo užito cihlové zdivo v kombinaci s betonovými tvarovkami, krov zpevnila dvojité stolice. Dům vyhořel do základů po zásahu bleskem 10. 8. 1937, následně byl obnoven v dnešní podobě. Syn posledního hospodáře Josef Kühnel zemřel předčasně roku 1936. Měl jej nahradit syn hospodářovy nevlastní sestry Ernst Schubert (* 8. 5. 1921 v ČH). Po třech letech na východní frontě zemřel 26. 2. 1944 na následky zranění u Mogyleva v dnešním Bělorusku. První národní správce Josef Volejník hospodářství převzal ještě s původními obyvateli, s kterými rok dům sdílel. V říjnu 1947 hospodářství předal rodině Josefa Košťála. Poslední tradiční hospodář v Černé Hoře, obhospodařoval devětadvacet let 0,3 hektaru polí a devět hektarů luk. Devět kusů dobytka bylo v chlévě až do smrti Josefa K. roku 1976. Dnes dům slouží k rekreaci jeho rodiny.

Obyvatelé:

1772 Josefský katastr **David Wimmer** * 1715, hospodář (podle Tereziánský katastr 1727 – otec: var. 1. Lorenz Wimmer * 1682 horní díl VÚ, var. 2. Gottfried Wimmer * 1686 MÚ); Elisabeth W. * 1714, manželka; Hans **Gottfried W.** * 1746, syn ženatý s Anna Maria Kneiflin (asi chyba) z M, pozdější hospodář

1785 Berní rula > nezpracováno

1868–1904 Soupis duší ČH (FÚ M) **Josef Wimmer** * 11. 2. 1782 v ČH, hospodář, rodiče Gottfried W. * 1746; Anna Maria roz. Kneitschel z M1 čp. 88 (zaniklo), Katharina W. * 5. 3. 1785 v ČH čp. 2/ JL 102, manželka – její rodiče Josef Hofmann ČH čp. 2/ JL 102 a Klara Zieris MB. Svatba 18. 2. 1809; děti Johanna, Katharina, Mariana (v TU), Klara, **Johann W.** * 6. 8. 1819, Joseph, Anton, Franz, Regina

Johann Wimmer * 6. 8. 1819 v ČH, hospodář; Anna W. * 4. 1. 1826, manželka, její rodiče Karl Čeřovský mlynářský mistr a Elisabeth oba z Gross Borowitz/ Borovnice čp. 63 a 70. Svatba 10. 2. 1851; děti Josef * 9. 12. 1851, Anna (do TD čp. 43), Maria (do Černá čp. 48 – Nittner)

1841 Skica stabilního katastru Josef Wimmer

1845 Farní soupis duší Josef Wimmer a Katharina, děti Katharina, Johann, Josef, + Anton, Franz, Regina, Johanna

1868 Birmování Josef Wimmer (kmotr Josef Kühnel), Anna W., Engelbert W., Josefa W.

1868–1904 Soupis duší ČH (FÚ M) **Ignaz Kühnel** *1. 3. 1812 v M2, hospodář, rodiče Josef Kühnel M2 čp. 114/ 26 (zaniklo) a Dorothea Schubert M1 čp. 75/ 63 (dnes Duncan); Katharina K. * 8. 3. 1816, manželka, její rodiče Anton Paur hospodář MB čp. 43 a Katharina Kahl Mohren/ Javorník čp. 84. Svatba 24. 10. 1848; děti Anna, Katharina, Josef, Ignaz, **Vinzenz K.** * 24. 2. 1856, Maria

1874 Pozemková kniha 5. 12. vklad pro Vinzenz Kühnel

1900 Sčítání lidu **Vinzenz Kühnel** * 26. (asi chyba) – 24. 2. 1856 v M2, od 1886 domovské právo v ČH, hospodář; Wilhelmina K. * 8. 5. 1847 v ČH, manželka (+27. 10. 1907), její rodiče Wenzel Schubert M1 čp. 75/ 63 (zaniklo) a Barbara Sagasser MÚ čp. 47/ DMÚ čp. 103 (dnes Hoblinka). Svatba 8. 3. 1886; děti Theresia Sch. * 16. 5. 1880 - dcera pouze Wilhelminy Sch., **Franz K.** * 2. 7. 1886

1906 Adresář Vinzenz Kühnel

1910 Sčítání lidu **Vinzenz Kühnel** * 26. 2. 1856 v M2, od 1876 domovské právo v ČH, hospodář; Theresia Schubert * 16. 5. 1880 v M1, od 1886 v ČH, nevlastní dcera; Franz K. * 2. 7. 1886 v ČH, syn

1911 Adresář Vinzenz Kühnel

1920 Pozemková kniha 1. 3. vklad pro Franz Kühnel

1921 Sčítání lidu **Franz Kühnel** * 2. 7. 1886 v ČH, hospodář (foto); Maria K. * 24. 5. 1894 ve VÚ, manželka (foto); Vinzenz K. * 26. 2. 1856 v M, od 1886 (asi chyba) domovské právo v ČH, otec; Josef K. * 1. 12. 1913 v ČH, syn (+ 1936); Theresia Schubert * 16. 5. 1880 v M1, od 1886 v ČH, nevlastní sestra (foto)

1930 Adresář Franz Kühnel

1945 Seznam MNV není k dispozici

1945 Pozemková kniha konfiskováno Franz Kühnel podle dekretu č. 12/1945 Sb, č.d. 325/62

1946 X. transport 2. 7. 1946 přes Bad Brambach do ruské okupační zóny Franz Kühnel * 1886 hospodář; Marie K. * 1894 manželka; Emma K. * 1921 dcera (foto); Theresia Schubert * 1880 nevlastní sestra; všichni bez politické příslušnosti

1945 **Josef Volejník** národní správce s manželkou Marií, hospodář z Lukové u Chlumce nad Cidlinou; 4 děti, syn Jindřich V. * 2. 8. 1946 v ČH čp. 1

1947 **Josef Košťál** * 11. 3. 1911 (+ 1976), hospodář z Nepochy u Chlumce nad Cidlinou (foto), od 15. září 1947 ČH čp. 1/ JL čp. 201; Růžena * 31. 1. 1913, manželka (foto). Svatba 1937; děti Stanislava K. - Sádlová * 18. 1. 1938, Anna K. - Karliková * 1. 2. 1940, Josef Košťál * 13. 3. 1951 v ČH (též JL čp. 255, člen HS, 1998 - 2002 starosta města)

2015 Nahlížení do katastru nemovitostí: ½ rod. Karlík, ½ rod. Sádlo

Archiv: 1925–1944 dvě alba (181 foto) Ernst Schubert, 1944 epitaf Ernst Schubert, 1939–1942 dia soubor (38 snímků)
Literatura: Johann Bönsch: Schwarzenberg (rukopis 1992) str. 33
Fotodokumentace: Wenzel Lahmer 1910 (deska ČH 14/1986), anonym 1935 (scan 13. 11. 2012), Klimeš 1994 (scan)

Zkratky: ČH - Černá Hora, JL - Janské Lázně, MÚ - Malá Úpa, M - Maršov, MB - Mladé Buky, TU - Trutnov, VÚ - Velká Úpa, HS - Horská služba

SPISOVATEL JOSEF MÜHLBERGER Eva Hrubá

Vedle badatelské práce je jednou z podstatných náplní Paměti Krkonoš příprava a realizace projektů věnovaných osobnostem a událostem v regionu. Letošní podzim spolu se Střediskem česko-německého porozumění v Trutnově představíme osobnost a dílo významného česko-německého spisovatele Josefa Mühlbergera. Celý život přispíval k dobrým vztahům mezi Čechy a Němci. Narodil se v dubnu 1903 v Trutnově ve smíšené rodině, k české kultuře jej vedla především babička z matčiny strany. Otec Josef Mühlberger, poštovní úředník, pocházel z Dolního Maršova. Maminka Anna byla Češkou ze Šumavy. I když rodina mluvila německy, české jazykové i geografické reálie ovlivnily jeho tvorbu, překládal naši literaturu do němčiny. Mühlberger vystudoval slavistiku a germanistiku na Karlově univerzitě v Praze. Doktorát z filozofie získal za práci o poezii česko-německých básníků. První knihu vydal roku 1923, od prezidenta Edvarda Beneše dostal roku 1937 Herderovu cenu. Brzy nato přišla vynucená publikační odmlka prodloužená až do roku 1947. Za své demokratické smýšlení a kladný postoj k Čechům nesměl již před rokem 1938 v Německu uveřejňovat své práce. Na konci léta 1940 došlo na Mühlbergera udání kvůli homosexuálnímu jednání a od října do dubna 1941 byl vězněn. Aby se vyhnul další perzekuci, vstoupil „dobrovolně“ do německého wehrmachtu a prošel frontou v Dánsku, Rusku, Itálii a v Lucembursku. Konec války jej zastihl v americkém zajateckém táboře. Po návratu do Trutnova zažil vyhnání svých krajanů. Dopisem adresovaným přímo prezidentu Benešovi se v září 1945 snažil zachránit vlastní cennou knihovnu a rukopisy. Mohl v Trutnově i zůstat, ale nakonec odjel v odsunu antifašistů v srpnu 1946 i se svou knihovnou. Transporty organizoval spisovatelův bratr Alois Mühlberger, významný sociálnědemokratický politik, předválečný místostarosta Trutnova a gymnaziální profesor. Josef od roku 1956 působil v Eisingenu v Badensku-Württembersku. Začal znovu tvořit a významně přispíval uměleckému a kulturnímu životu jihoněmeckého regionu, což mu umožňovalo zaměstnání redaktora v Neue Württembergische Zeitung. Získal řadu kulturních ocenění, k nejvýznamnějším patří Eichendorffova cena a brzy poté Spolkový kříž za zásluhy první třídy. Od roku 1977 mu náležel titul profesora. Zemřel v červenci 1985. Mühlbergerovo krédo vyjadřuje nejlépe výrok, v němž Franz Spina, jeho pražský profesor slavistiky na německé univerzitě a v letech 1926-1938 ministr v několika československých vládách, přirovnává česko-německé soužití ke koberci: „Jsme různými vzory jednoho koberce. Koberce lze samozřejmě rozstříhnout, ale vetkané květy od sebe oddělit nelze.“

Do projektu Paměti Krkonoš věnovanému Josefu Mühlbergerovi jsme zařadili živou rekonstrukci dobového korza na Krakonošově náměstí v Trutnově dle jeho povídky Korso. Bude součástí Dnů evropského dědictví 12. září 2015. Také uvidíte výstavu o životě a díle Josefa Mühlbergera a poslechnete si komentovanou prohlídku města. Pro studenty středních škol našeho regionu je určená překladatelská soutěž. Celý projekt vyvrcholí 8. října 2015, kdy za účasti řady významných badatelů a hostů proběhne v trutnovském Společenském centru UFFO česko-německá vědecká konference nazvaná Josef Mühlberger a jeho koncept česko-německého smíření. Zároveň starostové Trutnova, Würzburgu a Lohfeldenu odhalí pamětní desku Josefa Mühlbergera v centru města. Partnerem Paměti Krkonoš pro tento projekt je Sudetoněmecký institut v Mnichově.

Chalupa Černá Hora čp. 1 okolo roku 1910.

Chalupa ČH čp. 1 před požárem 1937, hospodář Franz Kühnel sedí uprostřed.

Dokončená novostavba ČH čp. 1 po požáru 1937.

Hospodáři z ČH čp. 1 Růžena a Josef Košťálovi okolo roku 1960.

*Ernst Schubert
měl být hospodářem v ČH čp. 1, okolo 1939.*

*Spisovatel Josef Mühlberger
dostane pamětní desku 8. října 2015 na své škole v Trutnově.*

INFORMAČNÍ CENTRUM VESELÝ VÝLET GALERIE - SMĚNÁRNA

v Temném Dole v Horním Maršově, tel.: 499 874 298

v Peci pod Sněžkou, tel.: 499 736 130

e-mail: info@veselyvylet.cz

www.veselyvylet.cz

denně 8.30 - 18.00

Turistické cíle vyhledávají i sběratelé, dříve získávali z jednotlivých míst pohlednice, štítky na hůl a razítka, dnes číslované turistické vizitky, známky či magnetky.

Štítky na hůl z let 1932, 1935 a 2015

Razítko boudy Kovárna z roku 1933

Turistická známka 1313

Pamětník 211

Cykloznámka 37

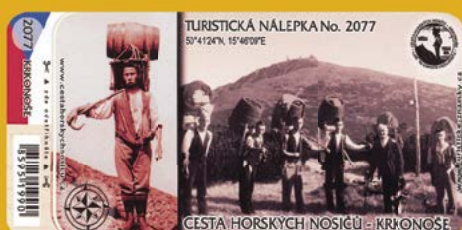
Turistická vizitka 408

Karta českého turisty 493

Turistická magnetka

Turistická nálepka 2077

Puzzle A5BCEDC5504D

Dřevěná magnetka 17A